

Územní správa ve Velké Británii a její komparace s územní správou v České republice

Eva Gazdošová

Bakalářská práce
2007

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav veřejné správy a regionálního rozvoje
akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva GAZDOŠOVÁ**
Studijní program: **B 6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Územní správa ve Velké Británii a její komparace s územní správou v České republice**

Zásady pro vypracování:

- 1. Rozeberte stručně organizaci a kompetenční vztahy v britském správním systému.**
- 2. Analyzujte základní vlastnosti správního systému ve Velké Británii.**
- 3. Provedte srovnání britského správního systému s českým správním systémem.**
- 4. Zhodnoťte možnosti aplikace některých prvků veřejné správy ve Velké Británii a v České republice.**

Rozsah práce: cca 40 stran
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

1. CHANDLER, J. A. Místní správa v liberálních demokraciích. Praha: Vydavatelství Doplněk, 1999. ISBN 8072390236.
2. GRANT, J. The British Administrative System Principles Versus Practice. London: Routledge, 1994. ISBN 0415015510.
3. VIDLÁKOVÁ, O., POMAHAČ, R. Veřejná správa. Praha: C. H. Beck, 2002. ISBN 80-7179-748-0.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Miloš Matula, CSc.**
Ústav veřejné správy a regionálního rozvoje
Datum zadání bakalářské práce: **12. března 2007**
Termín odevzdání bakalářské práce: **18. května 2007**

Ve Zlíně dne 12. března 2007

doc. PhDr. Václav Nováček, CSc.
děkan

doc. RNDr. René Wokoun, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Předkládaná bakalářská práce se zabývá především územní správou a územním členěním ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska. V teoretické části této práce je nejprve provedena analýza pojmů vztahujících se k tématu práce. Dále jsou stručně uvedeny základní vlastnosti britského správního systému, popsána struktura ústřední vlády a historii britské správy. Součástí teoretické části je také jedna z nejdůležitějších kapitol práce, a to organizace britského správního systému a zejména pak podrobný popis územního členění jednotlivých zemí Spojeného království.

Praktická část je zaměřena na srovnání určitých základních prvků správního systému Velké Británie a České republiky a okrajově je uvedeno několik příkladů možností aplikace prvků správy ve Velké Británii v České republice.

Klíčová slova:

- Správní systém
- Územní členění
- Územní správa, samospráva
- Organizace územní správy
- Komparace

ABSTRACT

The thesis mainly deals with the local government and the territorial division in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. In the first part, terms relating to the thesis subject are analyzed. The introduction of main characteristics of the British administrative system as well as description of the central government structure and British administration history follows. One of the most important sections of the thesis is included in this part – description of organization of the British administrative system and detailed description of territorial division of the constituent countries of the United Kingdom.

The second part is focused on comparison of specific British and Czech administrative system components as well as on a few examples of possibilities of British system components application in the Czech Republic administrative system. The last mentioned are introduced only marginally.

Keywords:

- Administrative System
- Territorial Division
- Local Government, Self-Government
- Local Government Organization
- Comparison

Mé poděkování patří zejména manželu Františkovi za jeho podporu a JUDr. Miloši Matulovi, CSc. za odborné vedení při zpracování bakalářské práce a za cenné informace, které mi v souvislosti s popisovanou problematikou poskytl.

OBSAH

ÚVOD	8
1 ZÁKLADNÍ POJMY	11
2 ZÁKLADNÍ VLASTNOSTI PRÁVNÍHO SYSTÉMU VE VELKÉ BRITÁNII	15
2.1 STRUKTURA ÚSTŘEDNÍ VLÁDY VELKÉ BRITÁNIE.....	16
2.1.1 Úloha politických stran a nátlakových skupin	17
2.2 HISTORIE VÝVOJE ÚZEMNÍ SPRÁVY VE VELKÉ BRITÁNII.....	18
3 ORGANIZACE BRITSKÉHO SPRÁVNÍHO SYSTÉMU	21
3.1 STUPNĚ ÚZEMNÍ SPRÁVY VE VELKÉ BRITÁNII.....	21
3.2 OBECNÁ ORGANIZACE A FUNKCE ORGÁNŮ NA ÚROVNÍ ÚZEMNÍ SPRÁVY.....	21
3.3 ÚZEMNÍ ČLENĚNÍ V JEDNOTLIVÝCH ZEMÍCH SPOJENÉHO KRÁLOVSTVÍ	22
3.3.1 Anglie.....	23
3.3.2 Londýn	30
3.3.3 Wales	35
3.3.4 Skotsko.....	36
3.3.5 Severní Irsko	38
3.4 SYSTÉM ÚZEMNÍHO ČLENĚNÍ PRO POTŘEBY EVROPSKÉ UNIE	39
3.5 BUDOUCNOST MÍSTNÍ SPRÁVY V ANGLII, SKOTSKU, WALESU A SEVERNÍM IRSKU	40
4 SROVNÁNÍ SPRÁVNÍCH SYSTÉMŮ A MOŽNOSTI APLIKACE PRVKŮ SPRÁVY VE VELKÉ BRITÁNII V ČESKÉ REPUBLICE	43
4.1 HISTORIE VÝVOJE ÚZEMNÍ SPRÁVY.....	43
4.2 SYSTÉM ÚZEMNÍ SPRÁVY.....	45
4.3 VZTAH CENTRA A SAMOSPRÁV	46
4.4 ZÁKONNÉ ZAKOTVENÍ SAMOSPRÁVY	49
4.5 ORGÁNY SAMOSPRÁVY A ZPŮSOB VOLEB	50
4.6 KOMPETENCE SAMOSPRÁVY.....	51
4.7 TYPY ÚZEMNÍCH SPRÁVNÍCH JEDNOTEK A JEJICH VELIKOST	52
4.8 FINANCOVÁNÍ ÚZEMNÍ SPRÁVY VE VELKÉ BRITÁNII.....	57
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	64
SEZNAM TABULEK	65
SEZNAM PŘÍLOH	66

ÚVOD

Cílem této práce je popsat územní správu ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku a porovnat tuto s územní správou v České republice. Podle tohoto schématu je také práce rozčleněna na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části se zabývám nejprve některými pojmy, které úzce souvisí s daným tématem práce a jejichž definici je podle mého názoru potřeba připomenout. Jednak proto, že pojmy mohou být v různých souvislostech chápány odlišně a jednak proto, že hlavní zdroj informací, z něhož čerpala tato práce, je v anglickém jazyce. Také proto bylo nutno přiblížit význam pojmů tak, jak budou pojaty v této práci.

Teoretická část dále zahrnuje stručný popis základních vlastností britského správního systému. Stručný proto, že se jedná o okruhy, které jsou později v práci podrobněji rozebírány. Okrajově jsem v této části také uvedla základní strukturu ústřední vlády ve Velké Británii, která hraje důležitou roli také v oblasti působení územních samospráv, a historii vývoje moderní územní správy, což je další aspekt, který nám současnou situaci v územní správě může v mnohém ozřejmit.

Stěžejní kapitolou teoretické části je ovšem podrobný popis územního členění jednotlivých zemí tvořících Spojené království – Anglie, Walesu, Skotska a Severního Irsku. Územní správa Velké Británie není vzhledem k jejímu členění na historické země jednotná a je tudíž poměrně komplikovaná. Najít zdroj ucelených a přehledných informací postihující komplexně územní správu ve všech zemích bylo poměrně náročné. Zdroje se často omezují pouze na popis správy v Anglii a Walesu a ve většině případů se ukázaly pro tuto práci ne zcela relevantní, neboť se zabývají správou *před* reformami, které proběhly prakticky ve všech zemích Spojeného království v 90. letech minulého století.

Ideálním zdrojem z tohoto pohledu byla internetová Encyklopedie Wikipedia, která mi poskytla nepřehlednou škálu informací, jež byly navíc naprosto aktuální a umožnily mi udělat si přehledný obrázek nejen o systému správy ve Velké Británii jako celku, ale také pochopit určité další souvislosti.

Teoretická část tedy dává nahlédnout do problematiky systému správy a jeho fungování a je nezbytným předpokladem pro realizaci části praktické, kterou je samotné srovnání systémů správy ve Velké Británii a České republice. V této části jsem se zabývala spíše obecnými aspekty správy a jejich srovnáním, neboť vzhledem k rozsahu práce není možné zabývat se všemi aspekty správy. K tomu mi také chybějí detailní informace o britské správě, které jsou pro účelné srovnání nezbytné. Zcela „laicky“ jsem se v této části pokusila také naznačit možnosti aplikace některých prvků britského systému v České republice.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY

Vysvětlení pojmů týkajících se správy je důležitou součástí této práce především vzhledem k tomu, že data z jednoho z hlavních zdrojů, z něhož práce čerpala – Encyklopedie Wikipedia – jsou k dispozici pouze v anglickém jazyce. Nejběžněji je zde v souvislosti se zpracovávaným tématem uváděn pojem „*Local Government*“. Tento pojem zní v doslovném českém překladu jako „*místní správa*“. Podle mého názoru ale tento překlad nevystihuje nejvhodněji obsah pojmu, protože je příliš specifický, vztahující se spíše na nejnižší úroveň územní správy.. Sami překladatelé knihy J. A. Chandlera „*Místní správa v liberálních demokraciích*“ pro tento anglický pojem používají českého „*územní samospráva*“, i když uvádějí, že ani tento překlad nemusí být v kontextu České republiky chápán zcela jednoznačně.

Osobně jsem pro pojem „*Local Government*“ zvolila dvě varianty překladu – v případech, kdy se popis týká jednoznačně samosprávných činností „*územní samospráva*“, v případech více obecných pak „*územní správa*“. Pojem „*územní správa*“ nejlépe vystihuje obecný obsah pojmu – tedy nižší úroveň správy než úroveň ústřední při zachování plného významu pojmu „*veřejná správa*“ zahrnující jak složku státní správy, tak složku samosprávnou. Tyto překlady nejlépe vyhovují potřebám mé práce a odpovídají řešené problematice.

Je nutno uvést, že překlady základních pojmů byly z počátku zpracovávání této práce poměrně problematickou oblastí. Překlady stejných výrazů v jednotlivých informačních zdrojích se liší, a proto jsem vytvořila vlastní překladový slovník základních anglických pojmů, které se v této práci vyskytují. Cílem vytvoření slovníku je zejména co nejpřesněji přeložit užité pojmy ve smyslu obsahovém a sjednotit užití pojmů v této práci.

Pro lepší orientaci v textu této práce považuji za nutné definovat také několik základních pojmů.

Srovnávací (komparativní) věda

Srovnávací věda (komparatistika) je věda, která vyvozuje vědecké poznání srovnáváním (komparací) svého předmětu. Nejde tedy o pouhé konstatování rozdílů mezi jevy, ale jejich vysvětlení anebo přinejmenším jejich zhodnocení pro praxi.

Předpokladem srovnávací vědy je různost předmětů – jejich co nejpřesnější identifikace a popřípadě stanovení jejich poznávacích znaků (parametrů).

V komparatistice jsou užívány zejména metoda poznání a pomocné komparatistické metody. Mezi tyto patří analýza a syntéza, indukce a dedukce, abstrakce a v malé míře exaktní metody jako matematika a informatika.

Plné pochopení rozdílných systémů místní správy nám umožní pouze jejich vzájemné srovnávání. Pokud nemáme k dispozici komparativní kontext, nemůžeme zcela porozumět žádnému společenskému systému. Politické a společenské struktury určité země neposkytují základ pro jediné možné administrativní uspořádání. Studium vlády a veřejné správy je cenné, pokud může vést k rozvinutí dokonalejší praxe, které vychází z pochopení alternativních struktur a metod. [1, s. 6 – 7; 2, s. 2, s. 30 – 31]

Správní věda

Správní věda je vědní disciplína zkoumající společenské vztahy spojené s výkonem, resp. fungováním veřejné správy – organizaci veřejné správy, její vnitřní strukturu, faktickou efektivnost příslušných procesů, realizovaných postupů a využívaných metod při vlastním výkonu veřejné správy. [3, s. 78]

Správa

Správou se obecně rozumí lidská činnost sledující záměrně nějaký cíl. Je řízena požadavky, které sledují dosažení konečného cíle, stanoveného pro správu. Spravující subjekt musí dbát v první řadě právního řádu.

Správa může být chápána v organizačním nebo funkčním pojetí. Organizační pojetí klade důraz na organizační jednotky – subjekty, které tuto činnost vykonávají. Funkční pojetí uplatňuje hledisko fungování těchto celků za účelem dosažení stanoveného cíle. [4, s. 19]

Veřejná správa¹

Veřejná správa je chápána jako správa veřejných záležitostí ve veřejném zájmu, vymezená právem a směřující k plnění veřejných úkolů.

V organizačním pojetí jde o činnost vykonávanou státem jako veřejnoprávním subjektem a jeho orgány nebo jinými veřejnoprávními subjekty a jejich orgány odlišnými od státu a jeho orgánů.

---

¹ Opak soukromé správy.

Ve funkčním pojetí jde o činnost představující výkon nařizovací a podzákonné činnosti orgánů veřejné správy, realizované jako projev výkonné moci ve státě.

Obsah pojmu „veřejná správa“ naplňují *samospráva* spolu se *státní správou* (viz níže). [4, s. 21]

Veřejná moc

Veřejnou mocí je každá moc, která vstupuje do rozhodování o veřejných záležitostech. Podílí se na tvorbě a aplikaci práva, může obecně zavazovat každého. Může však konat pouze na základě zákona a nesmí zasahovat do věcí jiných, než které jsou jí zákonem povoleny.

Státní moc je druhem veřejné moci, kterým disponuje sám stát. Veřejná moc v užším slova smyslu je moc svěřena státem v příslušném rozsahu subjektům nestátního charakteru ke správě veřejných záležitostí (prakticky se jedná zejména o subjekty územní samosprávy, vykonávající specifickou formu správy státu). [17; 3, s. 47]

Státní správa

Státní správa je vykonávána státem jako nezastupitelná součást veřejné správy. Je odvozena od podstaty, poslání a postavení státu a od podstaty a způsobu realizace státní moci. Je jednou z forem činností státu, realizující jeho výkonnou moc. Státní správa vykonává moc státu.

Subjektem státní správy je stát představovaný orgánem státní správy, který ji vykonává jeho jménem a v jeho zájmu. Subjektem státní správy mohou být dále veřejnoprávní korporace nebo jejich orgány, popř. další subjekty, pokud na ně byla zákonem přenesena působnost k jejímu výkonu. [4, s. 21]

Územní správa

Územní správou rozumíme veškeré nižší úrovně správy než úroveň ústřední.

V této souvislosti potom ještě jako další specifický pojem obvykle vystupuje pojem **místní správa**, kterou se rozumí místní, tj. nejnižší úroveň územní veřejné správy. Územní správa je tak zpravidla pojmem širším než pojem místní správa, i když v některých případech, či za určitých situací, jiná územní správa než místní neexistuje a pak tyto pojmy vystupují jako pojmy identické. [3, s. 161]

Martina Halásková definuje místní správu jako opak správy centrální a zároveň součást správy veřejné, zahrnující stejně jako správa veřejná, výkon státní správy i samosprávy, přičemž obě tyto činnosti jsou vykonávány vedle sebe zpravidla jedním subjektem.

Samospráva

Samospráva je chápána jako veřejná správa, uskutečňovaná jinými veřejnoprávními subjekty než státem, které mají autonomní postavení – těmi jsou veřejnoprávní korporace. Samospráva nemá státně mocenskou podstatu. Na rozdíl od státní správy spravuje vlastní záležitosti, ale spolu se státní správou se podílí na realizaci veřejných záležitostí. Působí vždy jménem samosprávného společenství a v rámci právem vymezené působnosti.

Vztah mezi státem a veřejnoprávními korporacemi je partnerský. Samospráva je svěřena subjektům, jichž se bezprostředně týká. Vykonává vymezené úkoly správy. V tomto pojetí je samospráva součástí správy státu, decentralizovanou na subjekty nestátního charakteru.

Samospráva realizuje vlastní samosprávnou moc, má prvotní pravomoc rozhodovat o samosprávných otázkách a výkonnou správní pravomoc k výkonu vlastních aktů a samosprávnému výkonu obsahu zákonů v daných podmínkách působení.

Jak v České republice, tak ve Velké Británii existuje správa územní a správa profesní (zájmová). Územní samospráva vykonává činnosti na stejném principu jako stát, sdružuje obyvatelstvo na území a vykonává zde moc. Její funkcí je výkon veřejné správy a spravování vlastních záležitostí. Členství v územní samosprávě je povinné – všichni, kdo na daném území žijí jsou členy územní samosprávy. [17; 4, s. 21]

2 ZÁKLADNÍ VLASTNOSTI PRÁVNÍHO SYSTÉMU VE VELKÉ BRITÁNII

Ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku² není systém územní správy jednotný. Spojené království je unitárním státem³ tvořeným čtyřmi historickými zeměmi – Anglií, Walesem, Skotskem a Severním Irskem a dvěma autonomními částmi (Normanské ostrovy a ostrov Man)⁴. Z hlediska členění státu se jedná o správně územní rozdělení.

Každá země má odlišný systém územní správy.

Systém správy je vícestupňový (mimo Severní Irsko); množství stupňů správy se liší v jednotlivých zemích. Podrobně se systémům Anglii, Walesu, Skotsku a Severnímu Irsku budu věnovat v následující kapitole.

Co se týká systému územní správy, v praxi jsou rozlišovány tři základní formy uspořádání územní správy. Systém ve Velké Británii se řadí do tzv. anglosaského systému, kde je místní správa chápána výlučně jako samospráva (Self-Government) s tím, že nedochází k rozlišování samosprávy a státní správy – funguje zde tedy *oddělený model veřejné správy*. Historicky se vytvořily a dodnes existují na úrovni územní správy jen samosprávné orgány. Ústřední správa reprezentovaná vládou nemá v jednotlivých územních jednotkách své zastoupení v podobě oficiálních institucí všeobecné státní správy. To však neznamená, že mezi centrální mocí a místní správou neexistují vzájemné vazby a propojení, prostřednictvím nichž vláda usměrňuje či ovlivňuje chod místních komunit a samospráv.

J. A. Chandler v roce 1993 ve své knize „Místní správa v liberálních demokraciích“ formuloval názor, že vztahu centra a územních samospráv nejlépe odpovídá pojem „správcovství“, ve kterém ústřední správa ponechává úřadům územní správy určitou autonomii k účinnému řízení obtížných otázek v zastoupení centra za předpokladu, že setrvají na zásadách stanovených vládou.

---

² Často se užívá název Velká Británie nebo pouze Británie; v této práci budu užívat pojem Velká Británie a Spojené království dle vlastního uvážení výstižnosti pojmu v daném kontextu.

³ unitární = jednotný; ve státě existuje jedna státnost, jedno státní občanství, jedna ústava a právní řád, jeden systém nejvyšších správních orgánů

⁴ K Velké Británii patří i řada okolních ostrovů – Shetlandy, Orkneje, Vnější a Vnitřní Hebridy (všechna tato souostroví jsou historickou součástí Skotska), Anglesey (součást Walesu), Scilly, Wight (součást Anglie).

Problém vztahu centra a místních komunit však nadále zůstává jedním z nejdiskutovanějších vztahů dnešní územní správy ve Velké Británii.

V jednotlivých typech a úrovních územních samosprávných jednotek jsou samosprávnými orgány volených zástupců rady. Způsob jejich tvorby je víceméně podobný, rozdíly jsou však v organizaci jejich činnosti a hlavně v rozsahu působnosti.

Na úrovni územních jednotek působí zpravidla úřady samosprávy. [1, s. 6; 5, s. 70; 10]

Ještě než se budeme věnovat jednotlivým systémům územní správy a územně správnímu členění v jednotlivých zemích Velké Británie podrobněji, je nutné seznámit se se systémem ústřední vlády. To, do jaké míry centrální vláda ovlivňuje dění na místní úrovni je v poslední době poměrně žhavým tématem všude v Evropě a pojem „subsidiarita“ je jedním z nejvíce diskutovaných a prosazovaných principů veřejné správy v Evropské unii.

Pro lepší pochopení vlivu a fungování územní správy je tedy důležité mít alespoň základní informace o systému ústřední vlády a fungování státu v jeho samé podstatě a také o historii moderní územní správy.

2.1 Struktura ústřední vlády Velké Británie

Británie, jako parlamentní konstituční monarchie, se vyznačuje tím, že moc panovníka – královny je omezena dalšími orgány, které se s ní dělí o vládu. Těmito orgány jsou Parlament a Vláda Spojeného království. Ve Velké Británii platí doktrína o svrchovanosti parlamentu. Vláda je na Parlamentu závislá a je mu odpovědná. Královna je spíše formální hlavou státu a je závislá na Vládě i na Parlamentu – panuje, ale nevládne⁵.

Velká Británie se řadí mezi tzv. unitární státy westminsterské, kde také postavení samospráv je závislé na zákonodárném shromáždění (parlamentu).

Ve zkratce tedy nyní přiblížím základní strukturu ústřední vlády ve Velké Británii. Záměrně uvádím také informace týkající se voleb do jednotlivých orgánů, z nichž je možno částečně odvodit, jak a do jaké míry mohou občané jednotlivých územních jednotek ovlivnit své zájmy na ústřední úrovni.

Britský Parlament je dvoukomorovým shromážděním, avšak skutečná moc je soustředěna v Dolní sněmovně, tedy sněmovně volené lidem. Volební systém umožňuje teritoriální zastoupení země prostřednictvím přibližně 650 volebních obvodů, z nichž každý volí jednoho člena Dolní sněmovny na základě většinového systému. Dá se tedy říci, že členové sněmovny prezentují v hlavním městě místní zájmy.

Osobně se ale domnívám, že toto konstatování může být trochu „pravoúhlé“ a sám Chandler jej v dalším textu zpochybňuje. Stejně jako v České republice se zajisté i v Britském Parlamentu jako suverénním shromáždění projevují zejména tlaky politických stran – osobní názory poslanců či jejich snahy hájit zájem svého volebního obvodu jsou v pozadí. Také vzhledem ke spíše centralistickým tendencím obou států, které nejsou územní, resp. místní samosprávě jednoznačně nakloněny, lze pochybovat o „čistotě“ hájení místních zájmů v rámci parlamentů.

Kabinet s ministerským předsedou stojí v čele Vlády a je formálně hlavním tvůrcem politické linie. V jeho jádru stojí státní správa, jejímž centrem je Londýn, se sítí poboček nebo odvětvových úřadů rozmístěných po celé zemi.

Princip svrchovanosti parlamentu vyžaduje, aby veškerá činnost úředníků, ať už při politickém rozhodování nebo výkonná, mohla být kontrolována Parlamentem, k čemuž složí ustálené pravidlo o odpovědnosti ministrů. Toto pravidlo, obecně řečeno, znamená, že je to vždy ministr, kdo bude zodpovědný před Dolní sněmovnou. Teoreticky je tak poslancům svěřen vysoký stupeň kontroly nad administrativním aparátem. [1, s. 16 – 18; 6, s. 11, s. 79; s. 82]

Podrobněji se systémem ústřední správy v této práci zabývat nebudu, neboť toto není jejím hlavním tématem.

2.1.1 Úloha politických stran a nátlakových skupin

Politické strany jsou ve Velké Británii dobře zavedeným článkem také v politickém systému na úrovni územních samospráv. Politický život větších měst a velkoměst je ovládán

---

⁵ Historicky je tento typ formy vlády spjat s vývojem právě ve Velké Británii, odkud se od poloviny 18. století rozšiřoval do ostatních evropských zemí. [6]

dvěma hlavními protagonisty – labouristy a konzervativci⁶. Podnět konfliktu mezi centrem a místy je často stranicko-ideologický, týkající se výše veřejných výdajů a úrovně a povahy zajištění služeb.

Venkovské oblasti sympatizují spíše s konzervativci. Pro velké městské aglomerace je charakteristická podpora labouristům – rozvoj politického života po II. světové válce se odrazil v postupném nástupu mnohých vysoce vzdělaných, relativně mladých členů rad z řad Labour Party a tito lidé hrají významnou roli v politice územní správy, právě převážně ve velkých městech.

Stálý základ věrnosti stranám mezi voliči vytváří tendenci k tomu, že podstatný počet orgánů územních samospráv je ovládán jednou stranou. Pro volby do těchto orgánů však platí ještě jedna charakteristika, a to je poměrně nízká účast voličů.

Britská politická kultura akceptuje oprávněnost zapojení politických stran do místní politiky. [1, s. 31, s. 37 – 39]

2.2 Historie vývoje územní správy ve Velké Británii

V této práci považuji také za důležité krátce seznámit čtenáře s historickým pozadím vývoje územní správy ve Velké Británii, neboť právě historické kořeny vzniku mají velký vliv na vývoj a současný stav územní správy.

Vývojem územní správy se bude okrajověji zabývat také kapitola o územním členění jednotlivých zemí Spojeného království.

Územní správa (samospráva) je součástí britského administrativního systému už mnoho století. Činnost samosprávy se řídila tradicemi, právními obyčejí a hlavně reagovala na zájmy a potřeby obyčejných lidí nacházejících se v příslušné samosprávné jednotce. Můžeme však rozlišit „moderní“ systém, který nese určité znaky odlišující jej od ranějších forem.

---

⁶ Labour Party (Strana práce, Dělnická strana) – socialistická strana, v současné době je v jejím čele premiér Tony Blair; strana se v poslední době posunuje k politickému středu. Je podporována pracující třídou a odbory a její program zahrnuje postupné sociální reformy.

Conservative Party (Konzervativní strana) – nástupci tzv. Tory Party; středo-pravá strana, má své voliče zejména v řadách občanů s vyššími příjmy a podporuje soukromé podnikání, snižování vládních intervencí ve většině záležitostí.

Územní správa v moderní reorganizované formě má kořeny na konci 19. století. Jedním z nejdůležitějších reformních zákonů byl zákon o územní správě z roku 1888, kterým byly vytvořeny sněmy hrabství a samosprávná města v Anglii a Walesu, v roce 1889 ve Skotsku a do roku 1898 i v Severním Irsku. Další reformy v 90. letech 19. století rozčlenily hrabství Anglie, Walesu a Irska do okresů a v hrabství Londýn do metropolitních městských obvodů. Od roku 1889 existovala ve Skotsku hrabství, samosprávná města a okresy.

Další významný posun zaznamenala územní správa v období průmyslové revoluce, která přinesla novou oblast požadavků na správu místních záležitostí. Postupné vytvoření velkých městských průmyslových středisek dalo totiž vzniknout nebývalé potřebě veřejných služeb.

Samosprávné orgány územní správy nabyly postupně vysokou míru samostatnosti. Přesto, že se tvorba státní politiky začala až příliš orientovat na Parlament a Vládu (jakož i řešení závažných problémů vyplývajících z postavení Walesu, Skotska a Severního Irska), zůstávala problematika územní správy v pozadí.

Zlom nastal na přelomu 70. a 80. let dvacátého století, když si plnění funkcí moderního státu začalo vyžadovat jeho zasahování do řešení mezinárodních problémů a aktuální začal být též požadavek propojení zájmů centra a místních komunit hlavně z pohledu jejich korigování podle představ vládnoucí garnitury. Takovýto postup byl ovlivněný a určený i probíhající evropskou integrací, v rámci které si musela hledat své místo i Velká Británie. V souladu s tím se problematika územní správy stala nejen součástí vládnoucí politiky, ale nacházela své vyjádření i v programech politických stran.

Následovala reorganizace veřejné správy, která znamenala rozšiřování a zpřesňování pravomocí územních samosprávných orgánů. Novým prvkem byla hlavně skutečnost, že postavení samosprávných orgánů začalo být z velké části upravované – vedle stále platných středověkých královských výsad a právních obyčejů také zákony. Jde hlavně o zákon o územní správě z roku 1972, který byl několikrát novelizovaný, hlavně v roce 1985, 1988, 1992 a 1996. Zákon ve znění pozdějších předpisů změnil též organizaci územní správy, včetně tvorby a pravomocí jejich orgánů.

Územně správní reforma se promítla do restrukturalizace územní správy do tří systémů, a to do správy v rámci hrabství a okresů (s případným nejnižším stupněm samosprávy, tj. shromážděním obyvatel v malých farnostech), tzv. metropolitních aglomerací a metropolitních okresů (včetně případné samosprávy farností) a Velkého Londýna a správy jeho částí.

V roce 1996 byl ve Skotsku a Walesu zaveden plně jednotný systém, zatímco v Anglii se systém jednotné vlády vyvinul nerovnoměrně – některé části země se staly jednotnými⁷, zatímco jiné mají dvoustupňový systém podobný tomu, který převažoval v celé Británii od roku 1890 do roku 1974. Systém Severního Irsku se datuje od roku 1973; před rokem 1973 byl systém stejný jako systém na území Velké Británie před rokem 1974. Od systému Anglie, Walesu a Skotska se mírně odlišuje. [1, s. 19; 5, s. 7, s. 10; s. 91, s. 115]

---

⁷ Ve smyslu „nečleněné“.

3 ORGANIZACE BRITSKÉHO SPRÁVNÍHO SYSTÉMU

Pod pojmem „organizace“ se především rozumí celá organizační soustava a struktura, systém soustavy subjektů veřejné správy, a to jak z institucionálního, strukturálního, tak i systémového pojetí. [3, s. 149]

3.1 Stupně územní správy ve Velké Británii

Vzhledem k tomu, že informační zdroje se vždy neshodují v členění úrovní územní správy ve Velké Británii, zvolila jsem členění následující, které bude popsáno v následující kapitole podrobněji. Správa ve Velké Británii je:

- 4-stupňová – zahrnuje správu na úrovni regionů, hrabství, okresů a (pokud působí samospráva) farností, resp. 3-stupňovou pokud fungují jednotné správní oblasti zastupující úroveň hrabství a okresů (Anglie);
- 2-stupňová – zahrnuje správu na úrovni jednotných správních oblastí, okresů a (pokud působí samospráva) obcí (Wales, Skotsko);
- 1-stupňová – zahrnuje správu na úrovni městských obvodů (Velký Londýn); správu metropolitních okresů, pokud v jejich rámci nepůsobí samospráva farností (Anglie); správu na úrovni okresů (Severní Irsko).

3.2 Obecná organizace a funkce orgánů na úrovni územní správy

Jak již bylo řečeno, v podmínkách Velké Británie jsou vlastně všechny pravomoci samosprávných orgánů regulovány legislativou. Britský Parlament určuje rozsah samosprávné působnosti územních samosprávných orgánů.

Samosprávnými orgány v jednotlivých územních jednotkách jsou *rady*. Všechny druhy rad mají všeobecné pravomoci „*propagovat ekonomické, sociální a environmentální blaho*“ na svém území. Nicméně jako všechny veřejnoprávní korporace mohou územní samosprávy vykonávat své záležitosti v souladu s „*common law*“⁸ a zákony vydávanými Parlamentem.

---

⁸ Systém obecného práva.

Rady mohou také navrhovat v Parlamentu místní zákony, které jim dávají speciální pravomoci.

Volební systém používaný ve volbách do orgánů územních samosprávných jednotek je založen na jednomandátových volebních obvodech a ke zvolení na čtyřleté období stačí prostá většina hlasů.

Na úrovni hrabství se volby konají každé čtyři roky a volí se celá rada, v okresech se volby konají třikrát během čtyřletého období a volí se vždy třetina členů rady.

Zákon o územní správě z roku 2000 vyžaduje, aby se rady staly spíše výkonnými orgány buď s funkcí *předsedy rady* a *kabinetem*, vystupující jako výkonný orgán, nebo s přímo voleným *starostou* a jeho kabinetem vybraným z řad zastupitelů.

Samosprávy mají většinou své *úřady*, v jejichž čele stojí *ředitel úřadu*. [1, s. 27 – 33; 5, s. 91 – 92]

3.3 Územní členění v jednotlivých zemích Spojeného království

Každá ze čtyř historických zemí Spojeného království má odlišný systém územní správy. Navíc územní správa ve Walesu, Skotsku a Severním Irsku vykazuje určité odlišnosti od územní správy v Anglii. Ačkoliv je tedy Velká Británie unitární stát s jedním suverénním Parlamentem a Vládou, uplatňuje se zde znatelným způsobem vnitřní rozmanitost, a to zásluhou politického zastoupení v Parlamentu a složitého rozčlenění správních úřadů a orgánů.

Hlavou historických zemí je královna Velké Británie. Výkonná moc je vykonávána Parlamentem Velké Británie; některé pravomoci jsou přeneseny na národní shromáždění jednotlivých zemí. V této souvislosti je třeba uvést, že Skotsko, Wales a Severní Irsko mají přenesenou legislativu a vládu, Anglie podléhá přímo Parlamentu a Vládě Velké Británie. Britský Parlament je zodpovědný za vydávání norem primárního práva. Národní shromáždění mají regulační pravomoci ve vztahu k předpisům vztahujícím se na danou zemi a mají limitované pravomoci tyto měnit sekundární legislativou. Národní shromáždění nejsou suverénními institucemi a britský Parlament by je teoreticky mohl kdykoliv zrušit.

Wales byl politicky přičleněn v roce 1536. Má stejný právní systém jako Anglie a je spravován Národním shromážděním Walesu (National Assembly for Wales) a Welšským sněmovním shromážděním (Welsh Assembly Government).

Skotsko je historicky a kulturně odděleno od Anglie. Královna je hlavou Skotska od roku 1952. Limitovanou samostatnost získalo Skotsko na základě referenda v roce 1997. Výkon exekutivy byl částečně převeden na Skotskou vládu (Scottish Executive) a Skotský parlament (Scottish Parliament). Skotsko má svůj právní řád a vzdělávací systém.

Irsko se stalo částí unie v roce 1801, ale v roce 1922 se větší část Irska (římsko-katolická) stala samostatným státem. V Severním Irsku funguje Shromáždění Severního Irska (Northern Ireland Assembly) a Vláda Severního Irska (Northern Ireland Executive). Právní systém je oddělený od systému v Anglii, Walesu a Skotska. Parlamenty a vlády jednotlivých zemí jsou tedy součástí národního, spíše než místního, systému veřejné správy ve Velké Británii. [1; 10; 9, s. 8]

3.3.1 Anglie

Jak již bylo řečeno výše, narozdíl od ostatních tří zemí nemá Anglie vlastní vládu a podléhá Vládě Velké Británie; model územní správy je složitější a nemá jednotnou strukturu, což se projevuje v tom, že na jednom stupni může existovat několik typů správních jednotek.

V případě Anglie jsou do struktury správního členění zahrnuty také regiony (podle členění Eurostatu se jedná o jednotku NUTS I). Co se týká Walesu, Skotska a Severního Irska, je situace s regiony poněkud odlišná v tom smyslu, že každá z těchto zemí tvoří samostatný region NUTS I.

Podrobněji se ke statistickým jednotkám Eurostatu NUTS věnuje kapitola 3.4.

V Anglii tedy existuje v současnosti v podstatě čtyřstupňové správní členění – úroveň *regionu*, úroveň *hrabství*, úroveň *okresů* a úroveň *farností*. Každý region je rozdělen na několik dalších částí. Londýn je rozdělen na londýnské městské obvody⁹, ostatní regiony jsou rozděleny na metropolitní hrabství, nemetropolitní hrabství nebo jednotné správní oblasti.

Hrabství jsou dále členěny na metropolitní, resp. nemetropolitní okresy a některé oblasti také na civilní farnosti.

Regiony

Region, reprezentovaný vládní kanceláří pro regiony (Government Office Region), je v současné době nejvyšší článek územní správy spadající pod vládu v Anglii. Regiony vykonávají čistě úkoly přenesené na ně státem.

O vytvoření provincií nebo regionů v Anglii se hovořilo od konce II. světové války.

Anglie je v současné době rozdělena do 9 regionů, reprezentujících oblasti typu NUTS I. Od roku 1999 je těchto 9 regionů volebními obvody do Evropského parlamentu. Od července 2006 existují v každém regionu také tzv. Strategické zdravotní úřady (Strategic Health Authority).

Regiony se mezi sebou výrazně liší v rozloze i počtu obyvatel. Každý region zahrnuje jeden nebo více celků na úrovni hrabství nebo orgánů jednotných oblastí.

Funkce anglických regionů jsou přeneseny z vládních ministerstev nebo byly převedeny z předchozích regionálních orgánů, jako například sdružení regionálního plánování nebo regionálních zaměstnavatelských organizací.

Každý region má *vládní kancelář* (Government Office) s určitými zodpovědnostmi za průmysl, zaměstnanost, školství, zemědělství, dopravu, životní prostředí atp. a přidružené instituce zahrnující například regionální rozvojové agentury¹⁰.

V roce 1998 byla v každém anglickém regionu ustanoveno *regionální shromáždění*. Tato shromáždění jsou nevolená a mají relativně malou roli¹¹. V poslední době se vytváří opozice ke zvyšování role regionů a dalším návrhům ustavovat volená regionální shromáždění. Tato kritika vychází z tvrzení, že regiony berou pravomoci jiným orgánům na nižších úrovních územní správy nebo že jako regiony pro účely Evropské unie jsou nevhodné pro potřeby anglické územní správy. Také geografické rozložení regionů je kritizováno s tím, že místa z velkými socioekonomickými rozdíly jsou zahrnuta pod jeden region a regionální

---

⁹ Londýn a jeho městské části mají speciální postavení.

¹⁰ Vytvořeny vládou v roce 1997.

¹¹ Londýn je jediným regionem, který má samosprávu – volené Shromáždění a starostu. [10]

hranice byly stanoveny bez předchozích konzultací. Alternativní návrhy jsou například náhrada za městské regiony nebo ustavení voleného orgánu pro celou Anglii.

Seznam regionů a mapa jsou přílohou této práce.

Hrabství

Region je rozdělen na hrabství nebo na orgány jednotných oblastí (viz níže). Hrabství jsou v Anglii územními celky pro administrativní, politické a geografické účely. Většina současných hrabství navazuje na starší celky jakými byly anglosaské „shire“ a vévodství. Hrabství jsou utvářena okresy.

Motivující silou při vzniku hrabství nebylo skutečné volání po samosprávě, jako v případě farností, ale úsilí centrální vlády vytvořit územní jednotky, které by ji umožnily lépe spravovat zemi. Vznikající hrabství tedy představovala rozdělování země pro účely panovníka a jeho moci.

Názvy, hranice a funkce těchto celků se během historie značně změnily, avšak až do 20. století nedocházelo k žádným podstatným změnám jejich hranic. Série reforem územní správy, započatých na konci 19. století, zanechala přesnou definici termínu „hrabství“ značně nejednoznačnou. Termín „anglická hrabství“ proto neodkazuje na jedinečný soubor hranic a názvů. V důsledku řady výše zmíněných reforem dnes existuje více typů těchto celků, jakými jsou ceremoniální hrabství, registrační hrabství, historická hrabství či poštovní hrabství (viz níže). Všechny tyto celky jsou však podřízeny regionům.

System 39 tradičních hrabství vznikl od 12. do 16. století. Do dubna 1889 to zároveň byly územně správní celky užívané pro administrativní a geografické účely. Během historie se z nich staly celky pro geografické popisy¹².

Prvního dubna 1974 začal platit zákon o územní správě z roku 1972. Ten (s výjimkou Velkého Londýna) zrušil stávající administrativní strukturu Anglie a Walesu, kterou nahradil novým kompletně dvoustupňovým správním systémem. Zrušil dosavadní administrativní a městská hrabství (nikoliv však předchozí tradiční hrabství) a vytvořil v Anglii nový systém

---

¹² V Anglii existují různé skupiny a organizace, které podporují znovuzavedení tradičních hrabství jako administrativních celků. [10]

41 hrabství. Z těchto nově vytvořených hrabství je 35 tzv. *nemetropolitních*¹³; člení se na nemetropolitní okresy. Pokrývají většinu území Anglie, a to především ve venkovských oblastech. Anglická nemetropolitní hrabství jsou administrativní celky na úrovni hrabství, která nejsou metropolitními hrabstvími. S výjimkou hrabství Berkshire mají všechny správní instituci zvanou *rada hrabství*. Tento samosprávný orgán se skládá z předsedy a dalších členů (radních). Výlučná pravomoc rad jednotlivých hrabství se vztahuje na oblasti strategičtějšího charakteru jako jsou územní plánování, ochrana spotřebitele, výstavba místních komunikací, doprava, vzdělávání, provozování knihoven, zaměstnanost mladistvých, sociální služby apod.

Zbytek zmíněných nově vzniklých hrabství tvoří 6 tzv. *metropolitních hrabství* zahrnujících velkoměstské aglomerace (mimo Velký Londýn). Tato hrabství mají zvláštní postavení. Jejich ojedinělost vyplývá ze skutečnosti, že jejich území spadají do oblastí s největší koncentrací obyvatelstva a průmyslu. Tato hrabství se dělí na metropolitní samosprávné obvody. Centry těchto hrabství jsou města Manchester, Liverpool, Sheffield, Newcastle, Birmingham, Leeds a Bradford. Roku 1986 byly rozpuštěny rady těchto metropolitních hrabství, přičemž většina jejich kompetencí přešla na jejich metropolitní obvody, které mají vlastní samosprávné rady.

Administrativní hrabství

Prvního dubna 1889 začal platit zákon o územní správě z roku 1888, jímž se v anglických hrabstvích zřizovaly volené rady hrabství, které převzaly řadu kompetencí od čtvrtletních shromáždění hrabství a v průběhu let získaly i další kompetence. Pokud jde o územně správní členění, došlo ke vzniku administrativních hrabství; tradiční hrabství však formálně zrušena nebyla. Vedle územích administrativních hrabství však vznikla také řada samosprávných měst. V několika případech pak byla stávající tradiční hrabství rozdělena mezi dvě či tři administrativní hrabství.

---

¹³ Názvy většiny těchto celků končí na *-shire*, jsou v angličtině často lidově označovány jako „*shire counties*“ [10]

Ceremoniální hrabství

Britská královna má tradičně v jednotlivých částech svého osobního zástupce, označovaného jako *Lord místodržitel* (Lord-Lieutenant). Každý Lord místodržitel má přiděleno jedno území, označované od roku 1996 termínem ceremoniální hrabství. Před správní reformou provedenou k 1. dubnu 1974 byly tyto celky do značné míry totožné s tradičními hrabstvími. Od 1. dubna 1974 pak byly redefinovány, aby odpovídaly nově vzniklým metropolitním a nemetropolitním hrabstvím. Po správní reformě, jež byla provedena k 1. dubnu 1996, vznikl značný rozdíl mezi administrativními celky na úrovni hrabství a celky používanými pro ceremoniální účely a byl zároveň zaveden tento nový termín ceremoniální hrabství.

Ceremoniální hrabství jsou známá také jako *geografická hrabství* a bývají často používána pro lokalizaci míst v Anglii. Bývají také brána v potaz hraničními komisemi, například při stanovování volebních obvodů pro parlamentní volby.

Poštovní hrabství

Poštovní hrabství existovala až do správní reformy z roku 1996. Od té doby se již nemusejí uvádět jako součást adres. Byla většinou vymezena podle hranic hrabství vzniklých roku 1974.

Jednotné (nečleněné) správní oblasti

Tyto celky vznikly v Anglii postupně v letech 1996, 1997 a 1998. Jednotné správní oblasti jsou jakýmsi jednostupňovými okresy, ve kterých neexistuje druhý správní stupeň, nesou zodpovědnost za místní služby na svém území a plní funkce hrabství a okresů dohromady. Jsou definovány jako hrabství s jediným okresem, který nepodléhá radě hrabství¹⁴. Jednotné správní oblasti mají vlastní okresní radu, která přebírá funkce rady hrabství a okresů. Pokrývají často velká města, protože se toto zdá efektivnější než dvoustupňová struktura.

V praxi ale mnoho jednotných správních oblastí není jednotnými, protože často zajišťují služby společně s jinými správními oblastmi (jako např. policejní a požární služby, veřejnou dopravu nebo svoz odpadů). Některé mohou být členěny na civilní farnosti.

V současnosti existuje v Anglii mimo oblast Velkého Londýna 81 územně správních celků na úrovni hrabství. 35 z nich má status nemetropolitního hrabství, 6 status metropolitního hrabství a 40 jsou celky se statusem jednotné správní oblasti.

Seznam a mapa současných metropolitních, nemetropolitních hrabství a jednotných správních oblastí jsou přílohami této práce.

Samosprávná města

Mezi úrovní farností a hrabství se postupně rozvíjela samosprávná města, jejichž pozice stoupala tak, jak se rozvíjel jejich ekonomický, obchodní, politický i právní potenciál. Faktorem je, že specifikum v podobě organizace samosprávy v těchto městech funguje úspěšně dodnes, přestože území s tímto statusem existují již oficiálně pouze v Severním Irsku. Velšský zákon o územní správě z roku 1994 znovu tento termín zavedl pro některé jednotné správní oblasti. Samosprávná města však nebyla, resp. nejsou považována za samostatný stupeň správy.

Okresy

V 70. a 80. letech minulého století se vytvořily jako samostatná administrativní centra s vlastní samosprávnou působností *okresy*¹⁵ (v městských podmínkách se obvykle označují jako obvody). Jejich vytvoření se odvinulo od každodenních potřeb území, které nebylo možné zvládnout v rámci existujících územních jednotek.

V současné době existuje v Anglii 36 metropolitních okresů, 33 londýnských městských obvodů (včetně City of London a City of Westminster) a 284 nemetropolitních okresů, ostrovy Scilly – to je celkem 354 orgánů na úrovni okresů.

Metropolitní okresy (nebo spíše obvody) spadají pod metropolitní hrabství. Když byly v roce 1986 rady těchto hrabství zrušeny, získaly metropolitní obvody řadu jejich kompetencí a obdobné postavení jako správní orgány jednotných oblastí. Některé služby jsou zajišťovány prostřednictvím „joint-boards“ – společných orgánů (viz níže) a různými organizacemi

---

¹⁴ Výjimkou je Ostrov Wight, který má radu hrabství, ale žádné okresy. [10]

¹⁵ Správní celky přibližně na úrovni českých okresů.

Pravomoci metropolitních obvodních rad se obyčejně vztahují na otázky bytové výstavby, zahrnují zajištění sociálního bydlení, územní plánování, místní silnice, kontrolu místního trhu, udělování místních licencí, péči o čistotu prostředí, bezpečnost, volno-časové aktivity, sběr odpadů atp. V praxi se často stává, že některé pravomoci vykonávají rady se samosprávnými orgány vyššího stupně – s radami hrabství. Jsou to například řízení muzeí a galerií, plováren, parků a veřejných prostranství; správa lesních rezervací apod.

Nemetropolitní okresy sdílejí pravomoci s radou hrabství. Spadají pod nemetropolitní hrabství a jsou nejběžnějším typem okresů. Rady hrabství jsou zodpovědné za zajišťování některých místních služeb jako např. vzdělávání, sociální služby a silnice. Okresní rady zajišťují jiné služby jako např. sběr odpadu, územní plánování a bydlení.

Civilní farnosti

Základem územní samosprávy v Anglii jsou *farnosti*¹⁶, které se historicky vyvinuly jako přirozený výraz sebeurčení místní komunity. Nemají zákonný základ, protože se přirozeně zformovaly ze starých vesnických panství a církevních obvodů. S ohledem na způsob svého vzniku představují dodnes – na rozdíl od jiných územních jednotek – specifickou formu ryze místní demokracie, čehož potvrzením je i organizace územní samosprávy na této úrovni.

Civilní farnost tedy představuje v Anglii nejnižší postavenou územně správní jednotku. Farnosti mohou být součástí okresů, resp. vyšších územních celků, nicméně ne celé území Anglie je rozděleno na farnosti; počet farností i celková rozloha se však zvyšuje. Farnosti obvykle nevznikají v metropolitních oblastech, ale obecně jejich vzniku nic nebrání. Pouze v případě Velkého Londýna je tomu jinak – podle zákona, na jehož základě vznikl Velký Londýn, nemohou tyto celky existovat na jeho území¹⁷.

Samosprávnými orgány ve farnostech jsou *shromáždění* sestávající z předsedů a voličů farnosti. Farnosti s více než 300 obyvateli si ve smyslu zákona utvářejí jako samosprávný orgán *radu*. V čele rady je *předseda*, který je v některých hrabstvích označován jako staros-

---

¹⁶ Obdoba české obce; ve Walesu a Skotsku se farnostem říká „*Community*“.

¹⁷ Manifesto vládnoucí Labour Party však usiluje o zrušení zákazu vzniku a procesu jednoduššího vvytváření farností na území Londýna. [10]

ta. Předsedá zasedáním rady a reprezentuje farnost navenek. Funkce předsedy (starosty) je obvykle jednoroční a rotují v ní starší poslanci. Obdobně je organizována samospráva i v menších městech, která před reformou veřejné správy měla status samosprávných měst.

Specifická situace je ve farnostech a malých městech, kde zpravidla neexistuje úřad samosprávy. Působí zde jeden nebo více profesionálních úředníků (zaměstnanců samosprávy). Stává se však i to, že pro více malých farností (dvě, tři) vykonává práci jeden placený pracovník.

Do působnosti rad farností patří například údržba cest, chodníků, parků a jiných veřejných prostranství; správa rekreačních zařízení, hřbitovů, památníků; zabezpečují veřejné osvětlení, parkoviště, mají poradní roli při plánování atp.

Absence nebo existence rad farností nesouvisí s tím, zda je okres jednotný nebo ne. Rady okresů, rady hrabství a orgánů jednotných oblastí jsou nazývány hlavní (Principal), aby tak byly odlišeny od farních a městských rad, které nejsou jednotné.

[1, s. 23; 5, s. 10, s. 56 – 57, s. 91 – 93]

3.3.2 Londýn

Londýn je poněkud specifickou územně správní jednotkou fungujícího v rámci Spojeného království. Následující kapitola se zabývá jednak jeho členěním a dále také jeho správními orgány.

Územně se Londýn – tzv. Velký Londýn – člení na 3 části – City, Vnější Londýn a Vnitřní Londýn.

Velký Londýn (Greater London)¹⁸

Status Velkého Londýna je poněkud neobvyklý. Oficiálně je (s výjimkou City, které je ceremoniálním hrabstvím samo o sobě) klasifikován jako ceremoniální hrabství a jako jeden z devíti regionů Anglie; v tomto kontextu je označován jako Londýn. Je jediným anglickým regionem, který má široce přenesené pravomoci na městské obvody, volenou radu a přímo voleného starostu.

---

¹⁸ rozloha: 1580 km², počet obyvatel (2003): 7 387 900

Londýnské městské obvody mají podobné pravomoci jako jednotné správní oblasti, jsou však podřízeny správní instituci Greater London Authority (viz níže).

Velký Londýn je nejvyšším administrativním celkem spravujícím Londýn. Správní oblast Velkého Londýna zastupuje části Londýna, které zahrnují City (City of London), Westminster (City of Westminster) a dalších 31 londýnských městských obvodů (London Borough). Velký Londýn zahrnuje to, co je všeobecně známo jako Londýn – hlavní město Anglie a Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku.

Termín Londýn je však běžněji používán jako označení pro Velký Londýn nebo pro jeho čtvrti a ne pro malou centrální oblast – City (pro níž je používáno označení City of London)¹⁹.

Velký Londýn byl formálně ustanoven 1. dubna 1965. Místní samospráva Velkého Londýna byla původně dvoustupňová. Instituce správy Velkého Londýna – Rada Velkého Londýna (Greater London Council, zkráceně GLC) se dělila o pravomoci se samosprávným orgánem City – Corporation of London a samosprávami jednotlivých městských částí – radami jednotlivých londýnských městských obvodů.

GLC byla v roce 1986 zrušena a některé její funkce byly převedeny na samosprávy City a jednotlivých městských obvodů, zatímco ostatní připadly centrální vládě.

V roce 2000 vláda znovu ustavila administrativní orgán pro správu Velkého Londýna – Greater London Authority (GLA).

Vnitřní Londýn (Inner London)²⁰

Vnitřní Londýn je pojem, kterým se označuje skupina městských obvodů Londýna, které tvoří středovou část Velkého Londýna. Je protikladem termínu Vnější Londýn, který je tvořen ostatními částmi.

Podle instituce spravující školství ve Vnitřním Londýně – Inner London Education Authority obsahuje Vnitřní Londýn tyto městské části: Camden, City, Greenwich, Hackney,

---

¹⁹ Podle striktního právního výkladu však Velký Londýn není město a nemá oficiální statut města (ačkoli Westminster a City tento statut mají). Prakticky je ale Velký Londýn město a jako takové je běžně označováno. [10]

²⁰ Vnitřní Londýn je nejbohatší oblastí Evropské unie, HDP je zde 45 540£ na obyvatele. [10]

Hammersmith a Fulham, Islington, Kensington a Chelsea, Lambeth, Lewisham, Southwark, Tower Hamlets, Wandsworth, Westminster²¹.

Pojem Vnitřní Londýn se používá i v jiném kontextu – například pro účely Eurostatu.

Vnější Londýn (Outer London)

Pojem Vnější Londýn označuje část Velkého Londýna, která není zahrnuta do Vnitřního Londýna.

Všeobecně se za části Vnějšího Londýna považují tyto části: Barking a Dagenham, Barnet, Bexley, Brent, Bromley, Croydon, Ealing, Enfield, Haringey, Harrow, Havering, Hillingdon, Hounslow, Kingston, Merton, Newham, Redbridge, Richmond, Sutton, Waltham Forest

Seznam a mapa londýnských městských obvodů jsou přílohou této práce.

City (City of London)

Londýnské City (doslovně česky Město Londýn) je malá ústřední část Velkého Londýna – má status městského obvodu, města a ceremoniálního hrabství (i když ve svém čele nemá hodnostáře Lorda místodržitele, ale jeho funkci vykonává komise, jíž předsedá Lord Mayor).

Moderní londýnská konurbace vznikla rozšiřováním města ze City a blízkého Westminsteru, který byl sídlem královského dvora. City má unikátní politické postavení, vyplývající z kontinuální existence jako statutárního města od anglosaské doby a zvláštního vztahu ke dvoru. Ve středověku bylo City synonymem pro Londýn, ale v současné době se jméno Londýn používá pro celé město obklopující City.

Dnes je City finančním centrem Londýna, i když musí soupeřit s Canary Wharf, které přebírá část jeho vlivu. Počet obyvatel trvale žijících v City je asi 8 000, ale denně sem dojíždí za prací asi 300 000 lidí.

---

²¹ Tyto čtvrti spolu s North Woolwich, který byl začleněn do Newhamu, vymezují oblast, která tvořila původní hrabství Londýn. [10]

City je spravováno institucí *Corporation of London*, v jejímž čele stojí starosta – *Lord Mayor of London*. Ten plní spíše ceremoniální povinnosti.

V City je uplatňován unikátní volební systém, který neodpovídá současným představám o demokracii. Tento systém dovoluje volit obchodníkům a dělí City na volební obvody v příkrém nepoměru k počtu voličů. Zákon *City of London (Ward Elections) Bill*, který tento systém pro volby do *Corporation of London* reformuje, byl schválen v říjnu 2002. Návrhy připojit City k některému sousednímu městskému obvodu (nejspíše Westminsteru) nebyly nikdy brány vážně.

City má vlastní policejní složku – *City of London Police*. Ve zbytku Velkého Londýna zajišťuje policejní službu *London Metropolitan Police* se sídlem v *New Scotland Yardu*; řídí tři nezávislé školy; spravuje také kulturní *Barbican Centre* a podporuje několik významných divadelních společností.

Uvnitř City existují dvě nezávislé enklávy – *Inner Temple* a *Middle Temple*. Tyto dvě oblasti tvoří část hrabství City, ale nejsou řízeny jejím správním orgánem *Corporation of London*.

Greater London Authority

Greater London Authority (GLA) je správní instituce Velkého Londýna. Tato organizace je tvořena přímo voleným *starostou* (*Mayor of London*) a 25 členným *Londýnským shromážděním* (*London Assembly*). Starosta Londýna je volen na dobu čtyř let.

Londýnské shromáždění je volený orgán, který kontroluje činnost GLA, má právo kontrolovat starostu a jeho úřad, pozměňovat rozpočet a iniciovat návrhy.

Shromáždění má 14 členů volených v jednotlivých volebních obvodech a dále 11 členů volených z kandidátek jednotlivých politických stran.

V roce 1986 byla zrušena správní instituce *Rada Velkého Londýna* (*Greater London Council – GLC*). Po zrušení GLC byly převedeny některé strategické funkce na orgány kontrolované vládou nebo na společné úřady jmenované radami městských obvodů. Některé činnosti byly převedeny na samotné rady městských obvodů.

Dalších 14 let po zrušení GLC neexistovala volená instituce, která by spravovala Londýn jako celek. GLA byla formálně ustanovena až 3. července 2000, aby zlepšila koordinaci

různorodých městských částí. GLA má většinu, ale ne všechny pravomoci, které měla předchozí GLC, naopak některé nové pravomoci oproti GLC získala.

Mezi hlavní oblasti, které GLA spravuje patří údržba komunikací a městská hromadná doprava, policie, požární ochrana a záchranná služba, územní plánování, ekonomický rozvoj (starosta jmenuje členy rady Londýnské rozvojové agentury).

Corporation of London

Corporation of London je městská správní instituce City. Kontroluje pouze oblast City, nikoliv celý Velký Londýn. Skládá se ze *starosty City* (Lord Mayor of London), *shromáždění konšelů* (Court of Aldermen) a *shromáždění radních* (Court of Common Council). Tato instituce nespravuje enklávy Middle Temple a Inner Temple.

Zatímco GLA je založena na moderních základech, systém správy City se téměř nezměnil od dob středověku a zastupuje především zájmy finančního sektoru.

Hrabství Londýn

Hrabství Londýn (County of London) bylo anglickým administrativním a ceremoniálním hrabstvím od 1. dubna 1889 do 31. března 1965. Bylo spravováno radou hrabství Londýn (London County Council – LCC). Rada hrabství Londýn byla hlavní správní institucí hrabství Londýn do 1965, kdy byla nahrazena Radou Velkého Londýna. Do správy LCC patřilo území dnes označované jako Vnitřní Londýn. LCC nahradil předchozí správní, nevolenou instituci Metropolitan Board of Works.

Hrabství zahrnovalo menší území než současný Velký Londýn a součástí jeho území nebyla oblast City, která tak tvořila enklávu. Hrabství bylo zrušeno k 1. dubnu 1965 a bylo nahrazeno mnohem větším celkem – Velkým Londýnem. [10]

3.3.3 Wales

Od 1. dubna 1996 je ve Walesu na základě zákona o územní správě zavedeno dvoustupňové administrativní členění na 22 *jednotných správních oblastí*, které se již nečlení na okresy, ale pouze na *obce*, resp. města. Tyto celky tak mají kompetence hrabství i bývalých distriktů.

Z těchto 22 celků je 9 hrabství, 3 správní oblasti se statusem města a 11 samosprávných měst. Všechny tyto celky však mají stejné pravomoci – pravomoci jednotných správních oblastí (respektive pravomoci bývalých okresů a hrabství). Společně se jim říká *základní oblasti Walesu* (Principal Areas of Wales).

Seznam a mapa jednotných správních oblastí – základních oblastí Walesu jsou přílohou této práce.

Jednotné správní oblasti Walesu jsou cele rozděleny na obce²² (Communities), které tedy můžeme považovat za druhý, nejnižší stupeň územní samosprávy. Narozdíl od Anglie, kde existují oblasti bez farností, žádná část Walesu nestojí mimo obec, dokonce ani v městských oblastech. Ne všechny obce mají svou radu.

Obecní rady ve Walesu jsou podobné radám farností v Anglii ve smyslu jejich pravomocí a způsobu, jakým fungují a pracují. Hlavní představitel obecní či městské rady je obvykle nazýván *starostou* (Mayor). V příliš malých obcích co do počtu obyvatelstva, bývají vytvořeny *obecní shromáždění* (Community Meetings).

Území Walesu se člení na 13 *tradičních hrabství*. Mají značný kulturní a geografický význam, a od svého vzniku až do roku 1974 vždy byly základem správního členění Walesu. Toto členění se stalo podkladem i pro správní členění z let 1889 – 1974.

---

²² Odpovídají farnostem v Anglii; do roku 1974 byl Wales rozdělen na civilní farnosti. Tyto byly zrušeny zákonem o územní správě z roku 1972 a nahrazeny právě obcemi. [10]

Administrativní hrabství byla ve Walesu využita poprvé pro účely územní správy mezi roky 1889 – 1974. Vznikly ustanovením zákona o územní správě z roku 1888 a jejich základem byly tradiční velšská hrabství – nebyla však zcela identická.

Prvního dubna 1974 byla stávající administrativní hrabství na základě kontroverzního zákona o územní správě z roku 1972 nahrazena osmi novými dvoustupňovými *hrabstvími* – dále členěnými na *okresy*. Hranice nových hrabství se již většinou vůbec nedržely hranic tradičních velšských hrabství.

Když byla tato hrabství k 1. dubnu 1996 zrušena, byla s nepatrnými změnami zachována pro ceremoniální účely jako místní obdoba anglických ceremoniálních hrabství, a stala se známá jako *zachovaná velšská hrabství* (Preserved Counties of Wales). Tyto byly v roce 2003 právně upraveny, aby bylo zajištěno, že každá správní oblast spadá cele pod jedno zachované velšské hrabství. [10]

3.3.4 Skotsko

Místní správa ve Skotsku je od roku 1996 zajišťována 32 *jednotnými zastupitelskými oblastmi* nacházející se na britském ostrově a skotských ostrovech.

Oblasti jsou spravovány *radami*. Každá rada volí *probošta* (Provost), který předsedá zasedáním a je jakási formální osoba pro danou oblast. Tato funkce se podobá funkci starosty.

Skotské zastupitelské orgány spolu vzájemně spolupracují a jsou společně zastupovány Shromážděním skotských místních samospráv (Convention of Scottish Local Authorities – COSLA).

Seznam a mapa jednotných zastupitelských oblastí jsou přílohou této práce.

Nejnižším článkem správy ve Skotsku jsou *obce* (Communities), které volí *obecní rady*, jejichž hlavní role vyplývající ze zákona spočívá v tom, že představují jakési spojení s vyššími orgány územní správy co do zprostředkování místních stanovisek a názorů – reprezentují zájmy místního obyvatelstva; jinak jsou jejich pravomoci značně omezené. Někdy jsou také zapojeny do místních projektů povětšinou týkajících se např. infrastruktury (chodníky, parky, hřiště atp.) a místních významných událostí. Mají také právo být upozorněny a vyjádřit se k návrhům územního plánu. Obecní rady ve Skotsku jsou v podstatě podobné civilním farnostem v Anglii.

Ve Skotsku je okolo 1200 obcí, ne všechny však mají rady, některé mají společné orgány. V mnoha oblastech tedy rady nefungují vůbec, ale některé naopak fungují velmi efektivně při správě území.

Obecní rady vznikly na základě zákona o územní správě ve Skotsku z roku 1973 a začaly fungovat v roce 1975. V té době byly nově ustanovené okresní rady povinny připravit schéma rozdělení svých okresů na obce. V roce 1996 tyto povinnosti přešly na současné rady.

Na rozdíl od Anglie a Walesu nemají skotské obecní rady právo získávat prostředky prostřednictvím zavádění místních daní a jsou závislé na dobrovolném získávání prostředků a práci dobrovolníků nebo na financování z místního úřadu, které je získáváno pouze z provozních nákladů. Ve Skotsku mají rady obcí všeobecně méně pravomocí než v Anglii a Walesu. V převážné části Skotska jsou často přehlíženy, opomíjeny a nejsou považovány za správní stupeň, přestože podle práva mohou tuto roli mít. Na ostrovech Orkneye a Shetlandy jsou naopak považovány za důležitou součást místní samosprávy s poměrně velkými rozpočty.

Každý *obecní úřad* má svého výkonného ředitele, přesto mají někteří radní výkonné pravomoci a neexistuje zde jejich jasné rozdělení. Rada je exekutivní, poradní a legislativní ve své podstatě.

Skotsko se také dělí na policejní a požární, volební a daňové či zdravotnické obvody.

V roce 1975 začaly na základě zákona o územní správě z roku 1973 fungovat ve Skotsku *regiony* a *okresy* jako dvoustupňový systém územní správy. Každý region se skládal z několika okresů (od 3 do 19).

Vedle 9 regionů členěných do okresů existovaly 3 *ostrovní zastupitelské oblasti* – Shetlandy, Orkneye a Západní ostrovy (Vnější Hebridy). Tyto ostrovní oblasti je možné považovat za regiony, které se skládaly pouze z jednoho okresu, a z dnešního pohledu jako prvotní příklady skotských jednotných zastupitelských oblastí, které obecně nevyužívaly dvoustupňovou strukturu. Bylo tomu tak proto, neboť to neumožňovala jejich odlehlost. V současné době jsou ostrovní oblasti zařazovány mezi 32 jednotných zastupitelských oblastí Skotska.

Regiony a okresy byly zrušeny v roce 1996 na základě zákona o územní správě z roku 1994 a také nahrazeny současnými jednotnými zastupitelskými oblastmi Skotska. Mnohé regiony se rozpadly na mnoho jednotných zastupitelských oblastí nebo se staly přímo jednotnými zastupitelskými oblastmi, stejně jako některé okresy.

Civilní farnosti

Mezi lety 1890 – 1975 byla místní správa ve Skotsku zajišťována prostřednictvím rad hrabství. Mezi roku 1890 – 1929 existovaly rady farností a rady měst. Nicméně zákonem o územní správě z roku 1929 byly funkce rad farností převedeny na větší okresní rady.

Civilní farnosti ve Skotsku existují dodnes – je jich 871 a přestože od roku 1930 byly nahrazeny vytvořenými většími okresními radami a nemají administrativní funkci, stále existují zejména pro potřeby statistiky (např. při sčítání lidu). Vzhledem k tomu, že se v podstatě zásadně nezměnily od 19. století, jsou dobrým srovnáním počtu obyvatel v dlouhém časovém období. [10]

3.3.5 Severní Irsko

Současný systém územní správy v Severním Irsku s 26 jednostupňovými *okresy*, respektive okresními radami, byl ustanoven v roce 1973 na základě zákona o územní správě v Severním Irsku z roku 1971 a zákona o územní správě z roku 1972, které nahradily předchozí systém z roku 1898.

Okresní rady nemají stejnou škálu funkcí jako rady ve zbytku Velké Británie. Například nemají zodpovědnost za oblast vzdělávání, výstavbu silnic nebo bydlení (přestože jmenují členy do poradní Rady pro bydlení Severního Irsku). Jejich funkce zahrnují odpadové a recyklační služby, veřejnou službu, volno-časové aktivity občanů, stavební dozor, místní ekonomický a kulturní rozvoj. Nejsou orgány plánovacími, ale určité plánovací záměry jsou s nimi konzultovány. Výběr poplatků je spravován Agenturou pro výběr poplatků.

Okresy jsou kombinovány za různými účely. Existuje tak například 5 výborů pro vzdělání a knihovny a 4 výbory zdravotních a sociálních služeb.

Od roku 2006 by se díky reformě místní správy měl počet okresů snížit z 26 na méně než 10.

Seznam okresů a mapa jsou přílohou této práce.

Severní Irsko se skládá také ze 6 *hrabství*: Antrim, Armagh, Down, Fermanagh, Londonderry, Tyrone. Tato hrabství již nejsou využívána k účelů územní správy, k tomu slouží zmíněných 26 okresů Severního Irska, které mají odlišné geografické hranice, dokonce i u těch okresů, které byly pojmenovány podle konkrétních hrabství.

Pro účely místní správy bylo dříve Severní Irsko rozděleno právě na 6 administrativních hrabství a 2 samosprávná města (Belfast a Derry) s různými venkovskými a městskými obvody²³. Administrativní hrabství a statutární města jsou stále využívána pro ceremoniální účely a označení aut. [10]

3.4 Systém územního členění pro potřeby Evropské unie

Pro účely Eurostatu bylo území Velké Británie rozděleno do regionů NUTS. Vzhledem k tomu, že se jedná o formu územního členění a tedy územní správy, rozhodla jsem se toto rozdělení alespoň okrajově v této práci uvést.

Do roku 2003 existovalo členění Velké Británie do 5 úrovní NUTS. Od července 2003 se Velká Británie dělí na 3 úrovně NUTS (I II, III). Ostatní dvě úrovně – původní NUTS IV a NUTS V – nahradily dvě úrovně tzv. Local Administrative Units (LAU) – místní administrativní jednotky.

Úroveň NUTS I je reprezentována 9 ekonomickými plánovacími regiony (Government Office Regions) v Anglii, samostatné NUTS I tvoří pak Wales, Skotsko a Severní Irsko.

Nižší úroveň NUTS II představují v Anglii jednotlivá hrabství nebo skupiny hrabství, ve Skotsku pak zejména jednotné zastupitelské oblasti, ve Walesu skupiny jednotných správních oblastí; celé území Severního Irska je zároveň NUT I a II. Celkem je jednotek NUTS II na území Velké Británie 37.

NUTS III jsou v Anglii reprezentovány jednotlivými hrabstvími nebo skupinami jednotných správních oblastí, ve Skotsku a Walesu jednotnými zastupitelskými oblastmi a skupinami jednotných správních oblastí, v Severním Irsku pak okresy. Na území Velké Británie se nachází 133 jednotek na úrovni NUTS III.

---

²³ Tento systém (za zrušení venkovských okresů) zůstává modelem pro místní správu v Irské republice. [10]

LAU I reprezentují v Anglii okresy a jednotné správní oblasti, ve Skotsku jsou to zejména jednotné zastupitelské oblasti, ve Walesu jednotné správní oblasti a v Severním Irsku okresy. Celkový počet všech LAU na úrovni I je 443.

LAU II představují ve všech zemích Spojeného království volební obvody (electoral wards). Celkem je jich cca 11 tis. [16, 12]

3.5 Budoucnost místní správy v Anglii, Skotsku, Walesu a Severním Irsku

Anglie

Vláda vydala 26. října 2006 dokument „Bílá kniha o územní správě – Silné a prosperující komunity“, který se zabývá strukturou územní správy. Bílá kniha se nezabývá financováním územní správy, reformou nebo nahrazením místní daně. Bílá kniha se zaměřuje na koncept „dvojitého přenesení pravomocí“ na rady a pravomocemi převedenými z městských rad na úroveň obcí. Navrhuje zredukovat kontrolu na úrovni centrální vlády nad územní správou odstraněním centrálně určených výkonových cílů, zákonné kontroly centra nad radami civilních farností, místními vyhláškami a nařízením a volebním systémem.

Bílá kniha navrhuje, aby existující zákaz vzniku rad farností na území Velkého Londýna byl zrušen a byl zároveň zjednodušen vznik nových farností.

Bílá kniha vyzývá orgány územní správy předložit konsensuální návrh na status jednotných správních oblastí. Tento návrh by měla posoudit vláda v červenci 2007 a o rok později by se měly konat volby. Bylo navrženo, aby byly zrušeny volby do rad v roce 2007, aby se tak předešlo rušení těchto v roce 2008 a jejich nahrazení těmi, které vzejdou z voleb v roce 2008. Mnohé orgány územní správy naznačily, že budou usilovat o status jednotné správní oblasti. [10]

Skotsko a Wales

Jedním z často nastolovaných skotských a waleských požadavků posledních desetiletí bylo poskytnutí větší či menší míry autonomie. Nová labouristická vláda (1997) na tento problém odpověděla v souladu s volebním programem Labour Party a podpořila existenci autonomních parlamentů.

Otázka vzniku částečně autonomního parlamentu ve Skotsku a částečně autonomního velšského Národního shromáždění a přenesení části pravomocí na ně byla předložena občanům v referendech v roce 1997. Vzhledem k tomu, že v obou referendech hlasující rozhodli kladně (na rozdíl od referenda v roce 1978), došlo k decentralizaci a k přenesení části pravomocí. Jedná se o největší státoprávní změnu ve Velké Británii od rozdělení Irska. Do budoucna samozřejmě obě země chtějí rozsah pravomocí autonomních správních orgánů zvyšovat. [7, s. 116]

Severní Irsko

Ve srovnání s jednotnými správními oblastmi v Anglii mají severoirské okresy málo obyvatel (průměrně okolo 65 tis.). V listopadu 2005 vyhlásil ministr zahraničí Severního Irska návrh na snížení počtu okresů na 7. Přestože (mimo Belfast) je toto stejný počet jako počet tradičních hrabství, hranice byly stanoveny rozdílně, a to tak, jak dovolovaly hranice geografické ve smyslu lepšího rozdělení populace.

Nové okresy by měly pravomoci v oblasti plánování, fungování místních cest, regenerace, udržování místních vztahů. Tyto pravomoci by měly být přeneseny z existujících společných orgánů a dalších orgánů, které jsou blíže co do velikosti navrhovaným místním orgánům.

Nová legislativa by měla zabránit členům rad stát se členy Shromáždění Severního Irska – tedy zakazovala by tzv. duální mandát.

Reakce politických stran na tento návrh jsou spíše negativní – upozorňují na redukci místních reprezentací a bojí se, že Severní Irsko bude rozděleno na základně náboženských vyznání. Další otázkou je také, kde budou sídla jednotlivých okresů – mnoho měst doufá, že to budou právě ona.

Nařízením o hranicích na úrovni územní správy z roku 2006 byl jmenován komisař, který by měl navrhnout hranice a názvy 7 okresů a rozdělit okresy na obvody (ward). Komisař by měl své finální doporučení předložit 31. května 2007. [10]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 SROVNÁNÍ SPRÁVNÍCH SYSTÉMŮ A MOŽNOSTI APLIKACE PRVKŮ SPRÁVY VE VELKÉ BRITÁNII V ČESKÉ REPUBLICE

Srovnávat jakékoliv správní systémy je zcela jistě obtížné. Už samotné množství prvků a aspektů, které je možno srovnávat, činí srovnání náročným.

Faktem je, že územní správa Velké Británie je velmi komplikovaná, k čemuž samozřejmě přispívají rozdílné organizace územní správy v jednotlivých historických zemích. Na druhou stranu výhodou srovnávání právě britského a českého správního systému je jejich odlišnost a zároveň v jistých aspektech i podobnost. Nicméně právě pro zmíněný rozsah možností srovnání provedu v této části pouze srovnání základních atributů daných systémů.

Definovat možnosti aplikace prvků veřejné správy ve Velké Británii v České republice je pak jednoznačně úkolem opravdu nesnadným. Je to dáno také tím, že historické pozadí správy je v obou zemích velmi odlišné a právě na jeho základě se utváří fungování celého systému. Z tohoto pohledu usuzuji, že by se dalo najít více aplikovatelných prvků např. v rakouském či německém správním systému, který se právě historicky vyvíjel na společných základech.

Pro kvalitní srovnání a zjištění možných prvků aplikovatelných v podmínkách jiné země (České republiky) je také třeba znát velmi podrobně všechna fakta, ale zejména pak je třeba znát i jejich souvislosti právní a sociální, důvody toho, proč jsou takové, jaké jsou, znát také, jak ve své zemi působí a teprve potom je možné s „čistým svědomím“ vyvodit poznatky i podněty pro vlastní zemi. [2, s. 2]

Vzhledem k tomu, že hlavním cílem této práce je popsat a srovnat správu v obou zemích, dovolím si pouze okrajově a v některých aspektech poukázat na možnou aplikaci určitých prvků britské správy ve správním systému českém, s tím, že se bude jednat ponejvíce o vlastní názor spíše než vědecky podložená fakta.

4.1 Historie vývoje územní správy

V návaznosti na to, co bylo řečeno v úvodu této kapitoly, začnu srovnáním historie vývoje územní správy a zákonnými základy správy, resp. územní samosprávy.

Kořeny územní samosprávy se ve Velké Británii upevňují již po staletí. Základem místní samosprávy jsou farnosti, jejichž původ sahá až do středověku, a které se zachovaly dodnes.

Územní samospráva v České republice v moderní podobě má kořeny v období habsburské monarchie, v tehdejší době na úrovni zemí, okresů a obcí. Přestože v období po II. světové válce samospráva fakticky téměř neexistovala, obnovila ji Česká republika na úrovni nejnížší – obecní – velmi krátce po sametové revoluci. Ve Velké Británii se mi vývoj územní samosprávy jeví kontinuálnější právě v tom smyslu, že územní samospráva se vyvíjela dlouhodobě a má tudíž pevné kořeny, o čemž svědčí především samotná existence farností, která nemá zákonný základ, ale je založena na tradicích a zvyklostech.

Uspořádání vyšších úrovní územní správy se ve Velké Británii měnilo nejvíce v posledních 100 letech a velkých změn zaznamenalo správní uspořádání na úrovni územní správy v 70. – 90. letech minulého století, kdy došlo k několika reformám územní veřejné správy v celé Británii; v Irsku se další reforma v nejbližší době připravuje.

Faktem je, že v souvislosti s územní správou ve Velké Británii můžeme hovořit spíše o reformách; v České republice zvláště díky systému veřejné správy tak, jak fungoval v posledních 40 letech, se „kloubí“ pojem „reforma“ s poněkud hlubší systémovou a organizační změnou – transformací.

Zejména ve Velké Británii, ale později i v České republice (zvláště po vstupu České republiky do Evropské unie²⁴) byla důvodem reformy územní správy hlavně potřeba většího propojení centra a místních orgánů a zcela zřejmě také integrace Evropské unie, která si ve všech členských státech více či méně vyžadovala úpravy správního systému.

V této souvislosti musím zmínit skutečnost, že místní správa po celé Evropě funguje na základě společných principů, které jsou dány dlouhodobou snahou evropských států o její sjednocení. V roce 1985 byla ve Štrasburku přijata Evropská charta místní samosprávy.²⁵ Charta je výrazem všeobecně uznávaného demokratického principu, jež vyjadřuje jednak právo občanů podílet se na správě věcí veřejných a zaručuje také místní správě základní a nepostradatelné místo v demokratické společnosti. [5, s. 70]

---

²⁴ Zejména v České republice došlo v průběhu 90. let minulého století k reformám především v důsledku systémových změn souvisejících s přechodem od totalitní k demokratické formě vlády.

²⁵ Postihuje problematiku legislativního hlediska, ochranu hranic místní samosprávy, správní struktury a zdroje odpovídající úkolům místních orgánů, správní dozor nad činností místních orgánů, finanční zdroje místních orgánů, právo místních orgánů na sdružování atd. [5]

4.2 Systém územní správy

Jak již bylo uvedeno, systém územní správy ve Velké Británii není jednotný – systém v každé zemi má svá specifika, kterými se více či méně odlišuje od těch ostatních. Znovu je třeba upozornit, že toto je částečně dáno historickým vývojem a částečnou autonomií Walesu, Skotska a Severního Irska. V České republice je naopak systém správy jednotný pro celé území, což je jistě také důsledkem komplexnosti území.

Společným rysem územní organizace ve Velké Británii a České republice je existence obcí, resp. farností jako základu územní samosprávy. Rozdíl je však v tom, že ne celé území Velké Británie je pokryto farnostmi či obcemi, což je důležitý moment ve srovnání s Českou republikou, kde každá část území patří do katastru některé z více než 6 000 obcí.

V souvislosti se srovnáváním organizace územní správy bych také uvedla naopak poměrně značný rozdíl mezi územní samosprávou v České republice, kde je tato pouze všeobecná, ve Velké Británii existuje také samospráva specializovaná (např. pro oblast školství).

Vraťme se však k územnímu členění. V České republice funguje *dvoustupňový* systém územní správy, resp. samosprávy. V Ústavě České republiky je zakotveno členění území na *obce* (základní územní samosprávné celky) a *kraje* (vyšší územní samosprávné celky). U územní samosprávy se nejedná o hierarchickou strukturu, resp. o nadřízenost a podřízenost, neboť každý územní samosprávný celek má své samostatné kompetence, do kterých jiný územní samosprávný celek nemůže zasahovat. [18, s. 27].

Svého času plnili v České republice svou správní funkci také *okresy*, které vykonávaly v daném území úkoly přenesené na ně státem. K 1. lednu 2003 byly pravomoci okresních úřadů převedeny na státní, krajské a obecní, resp. městské úřady a tím byl také určen spolejný model veřejné správy v České republice. V současné době působí na území okresů pouze některé orgány státní správy, např. policejní ředitelství, finanční úřady či okresní správy sociálního zabezpečení.

Systém ve Skotsku a Walesu je *dvoustupňový* tam, kde existuje správa na úrovni obcí. Severní Irsko má systém *jednostupňový* a v Anglii je všeobecně uváděn *třístupňový* systém správy (pokud není počítáno se stupněm regionů NUTS I, které vykonávají státní správu).

Pokud bychom srovnávali územní členění z pohledu jednotek NUTS, pak v České republice mají z pohledu potřeb Evropské unie značný význam jednotky NUTS II, kterých je 7 a hlavní město Praha a jsou tvořeny jedním, dvěma nebo třemi vyššími územně samosprávnými celky – kraji (v závislosti na počtu obyvatel). Za jednotky NUTS III jsou považovány samotné kraje, jako NUTS IV jsou klasifikovány okresy a NUTS V obce. Ve Velké Británii je 8 jednotek NUTS I; NUTS II a III jsou tvořeny hrabstvími a jednotnými správními oblastmi. Mezi nejnižší jednotky patří zejména okresy. Obce, resp. farnosti nejsou do klasifikace NUTS ve Velké Británii zařazeny.

V souvislosti s územním členěním se nabízí polemika, zda je vícestupňový model územní správy vhodnější než ten s menším počtem stupňů. I zkušenosti z Velké Británie jednoznačně hovoří ve prospěch systému s méně stupni, který je ve své podstatě jednodušší a snadněji koordinovatelný. Dokazuje to zejména řada nedávných reforem územní správy ve všech zemích Spojeného království. V 70. letech a později v letech devadesátých byl podstatně zjednodušen systém zejména ve Skotsku, Walesu a Severním Irsku, což je podle mého názoru také díky částečné suverenitě těchto států. V Anglii i po reformách zůstal systém poněkud komplikovanější. Také výzva Vlády v Bílé knize směrem k orgánům územní správy zvyšovat počet jednotných správních oblastí dokazuje, že také Británie se snaží o zjednodušení systému správy.

Ačkoliv se Česká republika při rušení okresních úřadů jistě nerozhodovala na základě modelů správy z Velké Británie, může být právě toto jedním z prvků, který bychom mohli považovat za inspirativní pro Českou republiku, i když pochybuji, že se systém v Českém republice bude nějak zásadně měnit.

4.3 Vztah centra a samospráv

Jak již bylo řečeno, ve Velké Británii je místní správa chápána výlučně jako samospráva – funguje zde tedy *oddělený model veřejné správy*. Systém správy v České republice se řadí do systému smíšeného (středoevropského), kdy je státní správa a samospráva na místní úrovni vykonávána společně, tzn. stejnými orgány v rámci samostatné a přenesené působnosti – funguje zde *spojený model veřejné správy*. [5, s. 70 – 71]

Kraje a obce v České republice spravují své záležitosti samostatně a státní orgány mohou do samostatné působnosti zasahovat, jen vyžaduje-li to ochrana zákona a jen způsobem, který stanoví zákon. Rozsah samostatné působnosti může být též omezen zákonem. Orgány územní samosprávy jsou podřízeny ministerstvům při výkonu přenesené působnosti. Příslušná ministerstva, do jejichž působnosti náleží úseky dané státní správou, řídí v rámci zákonů výkon státní správy vydáváním právních předpisů a směrnic. Příslušná ministerstva přezkoumávají rozhodnutí kraje vydaná na úseku přenesené působnosti ve správním řízení a kontrolují výkon přenesené působnosti na svěřeném úseku. Vedle územních samospráv funguje v České republice v území na různých úrovních řada orgánů státu (např. katastrální úřady, finanční úřady aj.)²⁶.

Ve Velké Británii má vztah centra a místních územních jednotek dlouholetou historii. Jeho podstata by se dala vyjádřit jako hledání optimálního stavu mezi politickým rozhodováním centrálních orgánů a autonomií územních samospráv. V současné době můžeme hovořit o vzájemném propojení dvou tradic – autonomistické a centralistické, ačkoliv reálná praxe prosazovaná centrální mocí, zvláště pak Vládou, zřetelně preferuje centralistické prvky. Autonomistické tendence jsou podporovány zejména dlouholetou tradicí samosprávy ve Velké Británii.

Ačkoliv ústřední správa ve Velké Británii nemá své konkrétní orgány na úrovni územně samosprávných jednotek, existují centrální instituce různého charakteru a zaměření, které svým konáním a činnostmi reprezentují zájmy centra v místních podmínkách²⁷. [5, s. 94; 12, s. 28]

Zejména v Anglii a Walesu existují vedle resortních úřadů státní správy i některé významné „ad hoc“ orgány veřejné správy, s různou územní působností. Tyto orgány měly velký význam v 19. století, tedy v období předcházejícím vytvoření moderního systému územní správy. Uvedený koncept je široce využíván dodnes (např. u Národní zdravotní služby).

---

²⁶ Jejich územní působnost však často nekoresponduje s rozlohou územních samosprávných celků, což způsobuje problémy v součinnosti orgánů veřejné správy a při orientaci občanů. [12]

²⁷ Státní správa v Anglii, Walesu a Severním Irsku se specializuje dle gesce.

Ve Skotsku je vykonávána jedním ústředním úřadem *Skotský úřad pro správu*, který je řízen členy vlády [11].

Nad rámec těchto institucí veřejné správy je zde ještě další rozmanitý rejstřík orgánů, které stát vytváří pro některé dílčí účely. Tato kategorie orgánů, definovaných několika charakteristickými rysy, je spíše zbytková – zahrnuje poradní orgány jako jsou Královské komise, konzultační orgány jako je Poradní rada pro finance územní správy, určité podporující orgány jako zemědělské marketingové rady, a orgány odpovědné za distribuci vládních peněz jako Rada pro umění. Všechny tyto orgány mají jeden společný rys – vláda v určitém okamžiku shledala, že jsou zde politické, morální, etické, technické nebo finanční důvody, aby výkon některých veřejných funkcí (úkolů) byl svěřen instituci, která formálně nepodléhá přímému dohledu parlamentu.

Zvláštní skupinu představují vládní úřady pro regiony (viz regiony) a regionální agentury, které působí jako poradní či pomocné orgány a instituce při jednotlivých ministerstvech. Hlavní úlohou regionálních úřadů je vytvářet potřebnou koordinaci a vazby mezi hlavními vládními programy a ostatními kategoriemi veřejných výdajů. Regionální agentury se zaměřují na rozvoj vědeckých oblastí, zejména pak na otázku poskytování a zdokonalování služeb.

Přestože je tedy ve Velké Británii systém správy považován za oddělený, posílila centrální vláda svou schopnost řídit územní správu. Dosaženo toho bylo např. vynětím některých úkolů z působnosti územní správy zcela; z těch, které zůstaly, je podstatná část zákonů vymezena jako spoluúčasť s ústřední správou. Ministerstva neustále komunikují s místními úřady zejména formou pokynů a směrnic, týkajících se jak drobných záležitostí, tak politiky. Vzhledem k tomu, že územní správa má základ v zákonech schvalovaných Parlamentem, může ústřední vláda, s využitím své kontroly nad legislativou, provést vůči její struktuře a funkcím jakoukoliv změnu. [1, s. 6, 16 – 18; 5, s. 94; 13, 14]

Přestože i v České republice se uvažovalo o odděleném modelu veřejné správy, nakonec se uplatnil ten spojený. Na příkladu Velké Británie se ukazuje, že oddělený model má vždy jisté prvky modelu spojeného – centrum není možné od určitých záležitostí úplně „odstříhnout“. Tento prvek bych osobně nepovažovala za aplikovatelný v České republice, resp. je jasné, že každý model má své výhody a nevýhody. V České republice má spojený model v případě obcí dlouhou tradici, navíc podpořenou podobným systémem v okolních státech (Německo, Rakousko), kde tento model úspěšně funguje také.

V obou případech – jak ve Velké Británii, tak v České republice – se tedy vláda snaží o co největší vliv i v rámci působení samospráv. Každopádně obě centra jsou si vědoma toho, že určité úkoly, resp. veřejné služby mohou být efektivněji plněny na nižších správních úrovních.

V České republice je podle mého názoru míra zasahování do záležitostí samospráv jaksi „legálnější“, což je dáno zejména spojeným modelem veřejné správy, nicméně ani oddělený model ve Velké Británii nemůže státu zabránit v ovlivňování záležitostí samospráv, kde si centrální vláda zachovává velkou část svého vlivu především prostřednictvím přerozdělování finančních prostředků. Právě finance jsou zřejmě nejdůležitějším ze všech aspektů vztahů mezi centrem a místy a prostředkem prosazování více či méně centralistických tendencí v obou zemích.

Vlády totiž disponují mnohými způsoby, jak finanční prostředky využít k zabezpečení svých představ při ovlivňování chodu místních samospráv. Ve Velké Británii nejvíce postrádají nezávislou finanční základnu základní jednotky systému, a proto jsou také více závislé na centrální správě. Přesun pravomocí na místní úroveň je menší než v České republice. [5, s. 70 – 71]

4.4 Zákonné zakotvení samosprávy

Současný systém správy je v České republice ústavně zakotven – územní samospráva má vyhrazeno své místo v čl. 8 a 99 Ústavy České republiky. Ústava také hovoří o *svrchovanosti lidu*.

Ve Velké Británii je toto poněkud odlišné, neboť Británie nemá psanou ústavu a problematika správy vychází jednak ze *svrchovanosti Parlamentu* Spojeného království (odvozené z lidu prostřednictvím parlamentních voleb), který správu reguluje svými právními akty, a jednak z obyčejů a zvyků, na nichž je postavena zejména místní samospráva – nejnižší úroveň územní správy ve Velké Británii.

V českém právním řádu je další úprava provedena zákonem č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení). V souvislosti se vznikem krajského zřízení existuje také pojem „regionální správa“, který, obdobně jako místní správa, vychází z organizačního principu územního a orientuje se na úroveň vyšší – krajskou.

Ostatní aspekty správy na tomto stupni jsou obdobné jako u správy místní. Krajské zřízení je upraveno zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení). [5, s. 70 – 71; l].

4.5 Orgány samosprávy a způsob voleb

Mezi orgány krajů a obcí v České republice patří zastupitelstvo. Zastupitelé ze svých řad volí radu a hejtmana (kraje), resp. starostu. Oba tyto orgány – rada a zastupitelstvo si zřizují své poradní orgány – v případě rady jsou to komise, zastupitelstvo zřizuje výbory.

Ve Velké Británii je to obdobné – samosprávnými orgány na úrovni samosprávných celků jsou rady. Jsou to jakési sněmy, které volí starostu (nebo předsedu), případně kabinet, který odpovídá radě. V případě menších jednotek nemusí být kabinet vytvořen a území spravuje rada. Také rady si stejně jako v České republice zřizují své poradní orgány – výbory.

Společným znakem výborů je, že jsou specializované a specializací napodobují strukturu odborů (např. školský odbor je politicky podřízen výboru pro školství). Výbory sestávají ze zastupitelů (radních), ale i odborníků pro jednotlivé oblasti, kde zastupitelské orgány vykonávají svoji působnost. Zřízení některých komisí a výborů určuje zákon, a to v obou zemích, jiné výbory jsou zřizovány podle potřeby.

Formální odborná příprava pro členy rady neexistuje jak ve Velké Británii, tak v České republice. Pro obě země je tak tradiční jistý amatérský přístup radních. Každý se učí v průběhu své funkce.

Také způsob voleb do samosprávných orgánů je v obecné rovině v obou státech obdobný. Jsou voleny přímo na čtyřleté období.

V obou státech zůstává výkonná moc v jakékoliv formě na radních, kteří jsou za své kroky zodpovědní a musí obhájit své budoucí plány. Radní nevykonávají práci sami, ale jsou zodpovědní za jmenování a dohled nad (vedoucími) úředníky, kteří vykonávají většinu úkolů.

Přes tyto podobnosti je však postavení radních v obou zemích odlišné v tom smyslu, že členové rady, resp. zastupitelstva v České republice jsou více členy kolektivního orgánu; britští radní pracují více samostatně (jako jednotlivci).

Velmi obdobná je situace v obou státech v případě úřadů samosprávy, které se skládají z jednotlivých *odborů*, které na plný pracovní úvazek vedou profesionální vedoucí pracovníci mající potřebnou kvalifikaci pro oblast, kterou řídí (právo, finance, školství atp.). Vedoucím úřadu je ředitel – většinou nepolitický pracovník, který získává místo na základě svých odborných předpokladů formou výběrového řízení. Může se zúčastňovat jednání rady, nemá však právo ovlivňovat svým vystoupením její jednání.

V určitém zobecnění lze konstatovat, že členové rady si pečlivě střeží svou roli, a to ať už při rozhodování o obecnějších politických otázkách nebo o konkrétnějších záležitostech a nehodlají se jí vzdát ve prospěch šéfů výkonných orgánů. [1, s. 32; 5, s. 93]

Na závěr této kapitoly lze tedy konstatovat, že orgány samosprávy a jejich činnost jsou v obou zemích velmi podobné.

4.6 Kompetence samosprávy

V této kapitole bych se stručně zmínila o kompetencích orgánů územní správy. Přestože použité zdroje neuvádí přesný výčet kompetencí samosprávných orgánů ve Velké Británii, využiji alespoň obecného výčtu těchto kompetencí k zevrubnému srovnání se situací v České republice.

Obecně by se dalo říci, že vyšší stupně samosprávy odpovídají za spíše strategičtější úkoly v oblastech dopravy, územního plánování, sociálních služeb, zaměstnanosti, vzdělání, ochrany životního prostředí atp. Nižší úrovně pak zajišťují více „operativních“ záležitostí jako např. svoz odpadu, údržba veřejných prostranství, správa veřejného osvětlení, rekreačních zařízení; mají poradní roli při územním plánování atp.

V této souvislosti bych uvedla ještě jeden vlastní postřeh – zdá se, že obce a kraje v České republice jsou si více partnery než vyšší správní celky s farnostmi, resp. obcemi ve Velké Británii. Ty plní spíše jakousi poradní funkci a prezentují zájmy místních komunit. Mají však relativně malé pravomoci ovlivnit určité záležitosti. Naproti tomu v České republice mají obce větší rozsah pravomocí, což může být dáno také tím, že např. v Anglii jsou pravomoci rozděleny mezi více úrovní a místní samospráva *ne* vždy existuje.

Každopádně do působnosti samospráv obou států patří zejména primární a sekundární školství, ochrana životního prostředí, nakládání s odpady, správa a údržba některých komunikací, požární ochrana, policie, částečně sociální a zdravotní služby atp.

V rámci své samostatné působnosti mohou zastupitelské orgány územních celků obou zemí vydávat normativní právní akty odvozené ze zákonů a jiných právních předpisů, jejichž platnost se vztahuje na teritorium příslušné územní jednotky. [5]

Dostupné informace z použitých zdrojů bohužel neumožnily provést podrobnější srovnání kompetencí, které by případně můj výše zmíněný názor podpořily.

4.7 Typy územních správních jednotek a jejich velikost

V této části se pokusím o konkrétnější srovnání jednotlivých stupňů, resp. jednotek územní správy v obou zemích, a to zejména z pohledu jejich velikosti. V závěru se budu věnovat také některým typům jednotek podrobněji.

Srovnání začnu na úrovni krajů, neboť ekvivalentem jednotky NUT I v poměrech České republiky jsou historické země Čechy, Morava a Slezsko nebo (podle některých údajů) území celé republiky, což není pro srovnání relevantní. Velikostně by se českým krajům daly přirovnat anglická nemetropolitní hrabství, respektive jednotné správní oblasti. Jednotné zastupitelské oblasti Walesu a Skotska už jsou poněkud menší a odpovídají spíše velikosti větších českých okresů. Podobně je tomu s okresní úrovní v Anglii.

Přestože jsem v žádných dostupných zdrojích nenašla informace o velikosti obcí ve Velké Británii, myslím si, že se velmi liší obec od obce. Britské obce mohou mít i méně než 300 obyvatel, předpokládám však, že existují také větší obce, jejichž počet obyvatel dosahuje řádově tisíců. Proto bych velikosti obcí považovala za srovnatelné v obou zemích.

Odlišný je však počet obcí. V České republice se pohybuje okolo 6 200, zatímco v samotné Anglii a Walesu je více než 11 000 obcí, ve Skotsku cca 1 200. V souvislosti se srovnáním počtu obcí je ovšem nutno uvést, že Velká Británii je co do počtu obyvatel cca 6x větší než Česká republika, což je jistě také důležité hledisko pro srovnání počtu obcí v obou zemích. Česká republika patří mezi evropské státy s největším počtem obcí, což s přihlédnutím na zmíněný fakt značné rozdílnosti počtu obyvatel, nelze říci o Velké Británii. Nutno ovšem dodat, že stejně jako v České republice se velikost územních správních jednotek liší – některé jednotky na téže úrovni mohou být i 2 – 3 větší než jiné.

Ještě bych při porovnání velikosti jednotek znovu zmínila úroveň NUTS II, kterou v České republice reprezentují většinou 2 – 3 kraje. V Anglii jsou to jednotlivá hrabství nebo skupiny hrabství, ve Skotsku pak zejména jednotné zastupitelské oblasti, ve Walesu skupiny jednotných správních oblastí; celé území Severního Irsku je zároveň NUT I a II. Celkem je jich na území Velké Británie 37; v České republice 7. Hrabství, jednotné oblasti mohou však představovat i jednotky NUT III. To potvrzuje, že velikosti jednotlivých správních oblastí se značně liší. [12]

Následující tabulka ukazuje souhrnně typy správních jednotek, jejich velikost (měřenou počtem obyvatel) a jejich počet na daném území.

Tabulka 1: Velikost, počet a typ územně správních jednotek ve Velké Británii

Země	Typ jednotky	Typ podjednotky	Velikost/prům. počet obyvatel	Počet jednotek
Anglie	<i>Government Office Region (NUTS I)</i>			9
	Hrabství	metropolitní	1,2 tis. - 2,8 mil.	6
		nemetropolitní	100 tis. - 1,4 mil.	35
	Jednotné správní oblasti		150 – 570 tis. (150 – 200 tis.)	40
	Okresy	metropolitní	170 tis. -1 mil.	354
		nemetropolitní	25 – 200 tis.	
Wales	Jednotné správní oblasti		50 – 300 tis. (100 –150 tis.)	22
Skotsko	Jednotné zastupitelské oblasti		80 – 630 tis. (200 tis.)	32
	Obce		-	1200
Severní Irsko	Okresy		20 – 100 tis. (50tis.)	26
Anglie + Wales	Farnosti (Anglie) + Obce (Wales)			11 288

Tabulka 2: Velikost, počet a typ územně správních jednotek v České republice

ČR	Typ jednotky	Typ podjednotky	Velikost/prům. počet obyvatel	Počet jednotek
	Kraj		600 tis.	14
	Okres		150 tis.	74
	Obec		1,6 tis.	6200

Problémem České republiky je poměrně velké množství obcí, z nichž mnohé mají velmi malý počet obyvatel. Stát se snaží zvýhodňovat větší obce a podporuje prostřednictvím rozpočtového určení daní jejich slučování a tím zmenšování jejich počtu. To, dle mého názoru, v Británii tak relativně zásadní problém není. Existence farností či obcí v Anglii a Walesu je obecně spíše dobrovolná – tj. vznik samosprávných orgánů je založen na vůli občanů daného území. Pokud tento stupeň samosprávy neexistuje, vykonává určité funkce vyšší územně správní celek. Tato situace je dána také tím, že pravomoci místních úřadů jsou spíše odvozené než původní s významnou závislostí na ústřední vládě v otázce financí a nenacházejí se mimo dosah Parlamentu. Situaci chápu tak, že v České republice mají obce jakousi vyšší zodpovědnost za dobré fungování a udržení vlastní existence.

Existence obcí, resp. farností tedy, jak uvedeno výše, není „povinná“, respektive ne každá část území Velké Británie musí být součástí nějaké farnosti či obce. Ve Velké Británii je velmi časté, že místní úřady vykonávají služby společně s jinými úřady prostřednictvím společných orgánů zvaných Joint-Boards²⁸. Společné orgány nejsou přímo voleny, jsou složeny ze zastupitelů jmenovaných orgány, pro něž jsou dané služby vykonávány. Tyto společné orgány jsou vytvářeny jednak v případech, kdy jsou správy považovány za příliš malé (buď co do počtu obyvatel nebo do rozlohy) na to, aby zajišťovaly služby efektivně, nebo také v případech, kdy je třeba rozdělit určité služby při vytvoření orgánů jednotných oblastí nebo když je zrušena regionální rada nebo rada hrabství. Typické služby, které společné orgány zajišťují jsou hasičské sbory, policie, veřejná doprava, odpadové hospodářství. [1, s. 23; 5, s. 91 – 93]

²⁸ Povinně ustaveny na základně právních předpisů. [10]

V České republice rozlišujeme několik druhů obcí. Mimo obcí základních, také obce s matričním úřadem, se stavebním úřadem, s pověřeným obecním úřadem, obce s rozšířenou působností aj. Společné orgány by se možná daly přirovnat k obcím II. a III. typu, které plní určité úkoly i pro jiné obce. Zde jde však jeden velký rozdíl – u obcí II. a III. typu jde jednoznačně o plnění úkolů v rámci přenesené působnosti, na rozdíl od společných orgánů, kde se jedná o působnost samostatnou.

Obce v České republice mohou v rámci samostatné působnosti na základě zákona v podstatě spolupracovat na podobném principu a sdružovat se stejně jako občané. Mohou uzavírat smlouvy ke splnění konkrétního úkolu či se stát členy svazku obcí za účelem ochrany a prosazování svých společných zájmů [14; 1, s. 23; g, s. 91 – 93].

Anglický model ale v tomto případě považuji za pružnější, nicméně v systému, který funguje a tak jak funguje, za neaplikovatelný. Otázkou totiž je, který orgán by vykonával funkce českých obcí, pokud by tyto v některých případech nevznikly a některé jejich pravomoci by nebyly vykonávány ani v rámci jakýchsi společných orgánů či svazku obcí. V Anglii, jak jsem již naznačila, tyto funkce automaticky přebírá vyšší územně správní celek – tedy okres nebo hrabství. Jde však pouze o úkoly v rámci samostatné působnosti, nikoliv přenesené. Kraje by se v tomto případě zdály hodně „vzdálené“ pro zajišťování služeb na místní úrovni a nebyly by zřejmě schopny postihnout všechny funkce v plném rozsahu samostatné i přenesené působnosti.

V rámci této kapitoly se budu dále stručně zabývat problematikou měst. Status města je totiž ve Velké Británii poněkud odlišný od statusu města v České republice. Ve Velké Británii existují města „City“ a města „Borough“. V České republice jsou to „města“ a „statutární města“.

Status města „City“ ve Velké Británii je udělován britskou královnou na základě (královského) dekretu. Některá města však mají tento status na základě historického práva. Získání statusu není založeno na nějakých specifických kritériích, přestože původně byl tento udělován městům, které měly diecézní katedrálu. Status města nepřináší žádné speciální výhody a práva či privilegia. V neformální mluvě může pojem město (City) označovat velká města (Town) nebo konurbace, která nejsou formálně městy (City), což je terminologicky poněkud zavádějící.

Město „*Borough*“ označovalo městský obvod nebo město, které je nezávislé na radě hrabství (mimo území Skotska). Proto bych pro tato města používala pojem „samosprávné“ město. Samosprávná města se poprvé objevila v roce 1889, kdy byly vytvořeny první rady hrabství. Tehdy se jevílo jako nepraktické, aby tyto rady spravovaly velká města. Hlavní podmínkou pro vznik statusu samosprávného města byl počet obyvatel²⁹.

V České republice je kritérií pro získání statusu města několik, zákon o obcích však městem označuje takovou obec, která má alespoň 3000 obyvatel a pokud tak stanoví předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

Statutárním městem v České republice je pak 19 měst, která jsou uvedena v zákonu o obcích. citovaná přímo zákonem o obcích. Tato města upravují své vnitřní poměry ve věcech správy města statutem, který je vydáván formou obecně závazné vyhlášky. Jejich území se dle statutu může členit na městské obvody nebo městské části s vlastními orgány samosprávy³⁰; statut dále upravuje a stanovuje pravomoc orgánů města, městských obvodů a městských částí na úseku přenesené a samostatné působnosti či zdroje příjmů a druhy výdajů městských částí nebo obvodů atp.

Hlavním znakem samosprávného města ve Velké Británii je jeho samostatnost na orgánech vyšších územních správních celků, v České republice jsou to spíše rozšířené správní pravomoci ve srovnání s jinými městy.

Podrobněji se srovnáním měst nebudu zabývat, neboť samosprávná města existují v současné době pouze v Severním Irsku. [10]

Hlavní města Praha a Londýn

Londýn, stejně jako Praha, má v systému územní správy své výsadní postavení. Stejně jak jsem uvedla již v souvislosti se srovnáním územní správy Velké Británie a České republiky, i zde je mnoho odlišností a naopak několik analogických aspektů.

---

²⁹ Zákonem o územní správě z roku 1972 byla samosprávná města v Anglii a Walesu zrušena a nahrazena metropolitními a nemetropolitními okresy, ale stále existují v Severním Irsku. Zákon o územní správě z roku 1994 znovu použil tento termín pro některé jednotné správní oblasti ve Walesu. [10]

³⁰ Pouze některá z českých statutárních měst takto své území člení.

Praha je hlavním městem České republiky, základním a zároveň vyšším územně samosprávným celkem. Londýn je hlavním městem Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku, má status ceremoniálního, nikoliv tradičního hrabství. O tom, že by byl Londýn obcí se nedá v žádném případě hovořit. Co se týká srovnání z pohledu členění pro statistické potřeby Evropské unie je Londýn NUTS I, Praha NUTS II.

Obě města se dělí na městské části (v anglickém překladu používám londýnské obvody). Na londýnské obvody je přenesena značná část pravomocí. Jednotlivé městské části mají své rady, resp. zastupitelstva a plní určité úkoly jim svěřené Greater London Authority, resp. Zastupitelstvem hlavního města Prahy. Rozsah pravomocí se mi nepodařilo zjistit a tudíž nemohu porovnat, zda je tento větší u Prahy či Londýna, nicméně faktem je, že londýnské obvody mají ve srovnání s ostatními městskými částmi jiných měst široce přenesené pravomoci na městské obvody.

Vybočením oproti správě hlavního města Praha je bezesporu část Londýna nazývaná City, která má poněkud odlišnou formu správy.

4.8 Financování územní správy ve Velké Británii

Výdaje územní správy v Británii představují více než jednu čtvrtinu všech veřejných výdajů³¹. V České republice je to až jedna třetina. [1, s. 24]

Příjmy územních samospráv ve Velké Británii mají podobnou strukturu jako v České republice. Jednu třetinu představují tzv. *vnitřní zdroje*. Řadíme sem hlavně *místní daň*³² a *poplatky za služby* poskytované samosprávou. Dvě třetiny příjmů územních samospráv tvoří tzv. *vnější zdroje financování*. Sestávají ze dvou součástí – z *podílu samospráv na výnosu daní*, jejichž správcem je stát, a ze *státní dotace*. Podíl samospráv na výnosu daní zahrnuje hlavně podnikatelskou daň z nebytových prostor³³. Státní dotace poskytuje jednotlivým územně samosprávným jednotkám vláda.

---

³¹ Údaj z roku 1990. [1]

³² Místní daň se platí samosprávnému orgánu z nemovitostí určených k bydlení – domů, bytů či jiných nemovitostí. [5]

³³ I tato daň je daní z nemovitosti, kterou vybírají okresní (obvodní) samosprávy, platí se do centrálního fondu a odtud se pak v plné výši přerozděluje mezi územní samosprávy na základě základního kritéria, kterým je počet obyvatel. Tato majetková daň vynáší ve Velké Británii více jak 3 % HDP. [5]

V České republice existují vnitřní zdroje ve formě místních a správních poplatků, dále příjmy z vlastní činnosti. Místní poplatky mají daňový charakter a nahrazují místní daně. Nicméně i v tomto případě stát určuje jejich maximální výši a tím reguluje příjmy obcí. Správní poplatky jsou spíše jakousi formou úhrady nákladů za činnost správních orgánů. Také v České republice jsou hlavním zdrojem financování část celostátního výnosu daní a státní dotace. Stejně jako ve Velké Británii je daň z nemovitostí nacházejících se na území obce hlavním daňovým příjmem obcí také v České republice.

Stejně jako v České republice, i v podmínkách Velké Británie mají dotace dvojí charakter – *neúčelové* (např. na podporu potřeb místní policie, v České republice např. příspěvek na výkon státní správy), a *účelové* (nejčastěji na vzdělávání). V běžné denní praxi vysoce převažují neúčelové dotace.

Ve Velké Británii hraje ústřední správa (hlavně Vláda) klíčovou úlohu při regulování financí územní samosprávy, neboť disponuje dostatečným množstvím nástrojů potřebných ke kontrole jejich běžných i investičních výdajů. Samotné výdaje územní samosprávy jsou kontrolovány v rámci politiky celkové kontroly veřejných výdajů, nicméně již několik roků probíhá diskuse o tom, zda je správné, když ústřední správa kontroluje výdaje územních samospráv a jejich orgánů z vlastních zdrojů. Stát kontroluje výdaje samospráv především cestou stanovení teoretické výše běžných výdajů; v případě, že výdaje samosprávy překročí tento práh, stát může snížit její daňové příjmy. Stát také kontroluje investiční výdaje územních samospráv, a to nejen prostřednictvím investičních dotací, ale také každoročním stanovením maximální výše nových úvěrů na každou územně samosprávnou jednotku a její orgány.

Český stát zasahuje do činnosti samospráv ponejvíce formou přerozdělování celostátního hrubého výnosu sdílených daní, dále prostřednictvím dotací. Rozpočtové určení daní je mechanismus, který také zásadním způsobem ovlivňuje příjmovou základnu samospráv, neboť tyto takto získávají značnou část svých příjmů. Systém ovšem výrazně omezuje možnost obcí a krajů ovlivňovat tyto příjmy.

Charakter rozpočtových příjmů krajů a obcí je poněkud rozdílný. Obce získávají do svého rozpočtu příjmy, jejichž velikost sice nemohou příliš ovlivnit, ale o užití značné části mohou samostatně rozhodovat. Příjmy krajů se sice od roku 2001 rychle zvyšovaly, ale v rámci nich naprosto převládají účelové dotace z centrální úrovně, což krajům vytváří jen velmi omezený prostor pro vlastní rozhodování o užití takto získaných peněz.

Nicméně situace v rámci rozpočtového určení daní se po roce 2005 pro kraje zlepšila a přiblížila se podmínkám, které –mají obce.

V České republice mají v jistém smyslu obce „volnější ruce“ než ve Velké Británii, nicméně je třeba si také uvědomit, že velká část příjmů ze státního rozpočtu je určena na plnění úkolů v přenesené působnosti.

Zvláštním zdrojem příjmů územních samospráv jsou *půjčky*. Souhlas k jejich použití i s vyšší úvěru, musí dát vláda. Při opakovaném úvěru určuje vláda též způsoby jeho použití, resp. musí dát souhlas k návrhu, který předložila územní samospráva. Britská vláda teprve nedávno omezila příjem určený pro příjmové náklady místních úřadů, restriktce na kapitálové výdaje územních správ se uskutečňují již od 19. století. Místní úřady zvyšují většinu svého kapitálu půjčkami od vlády, soukromých bank nebo od veřejnosti prostřednictvím vydávání komunálních obligací. V České republice stát do počátku roku 2002 dluhovou službu v podstatě nijak nereguloval. Na počátku roku 2002 vstoupila v platnost novela zákonů o obcích a krajích, která stanovila určité bariéry proti nadměrnému zadlužování územní samosprávy (přijetí úvěru nebo půjčky ze zahraničí či emise obligací obcí musela u obcí schválit vláda.). Nicméně tato ustanovení byla novelou zákona zrušena. [1, s. 24; 8, s. 36 – 37; 5, s. 98]

System financování územní správy ve Velké Británii je značně závislý na centrální vládě, která může regulovat výši příjmů do rozpočtu územních samosprávných orgánů, nicméně tento systém může v jistém smyslu podporovat efektivní hospodaření s finančními prostředky.

To je „centralistická“ úvaha. Každopádně samospráva má v obou státech poměrně silné postavení a své zájmy chrání a obhajuje a snaží se zachovat si co největší podíl samostatnosti i v oblasti financí.

Jak vyplývá z této kapitoly, systém správy je v obou zemích v obecné rovině odlišný, nicméně má určité společné prvky. Pokud budu znovu hovořit globálněji, pak prvků britského správního systému aplikovatelných v podmínkách České republiky je poměrně málo. Každopádně jsem přesvědčena, že při hlubším zkoumání a znalosti obou systémů by takovýchto prvků mohlo být více.

ZÁVĚR

V závěru bych ráda shrnula základní poznatky, které jsem učinila v této práci.

Především nejednotnost Velké Británie ve smyslu jejího členění na jednotlivé země je také příčinou nejednotnosti systému územní správy. Ačkoliv všechny země spadají pod vládu Spojeného království a v jejich čele formálně stojí královna, mají Wales, Skotsko a Severní Irsko také určitou míru suverenity, která se projevuje primárně existencí vlád a parlamentů v těchto zemích a sekundárně právě v možnosti spolurozhodovat o tom, jak bude správa na jejich územích fungovat. Systém správy je ovšem dán také historicky, neboť jednotlivé země byly v minulosti samostatné a tudíž i vývoj územní správy v nich byl lehce odlišný.

Systém správy ve Velké Británii fungoval téměř sto let bez výrazných změn. Ty nastaly až v rámci reformy v 70. letech minulého století a později v rámci dalších „drastičtějších“ reform v letech devadesátých. Obě reformy, ale zejména ta posledně jmenovaná, byly vedeny jednoznačnou snahou o zjednodušení správy a nahrazení již nefunkčních prvků, které často přetrvávaly z období reformy konce 19. století, kdy se také datuje moderní systém britské správy. V současné době je zřejmá snaha o další zjednodušení územní správy, a to ve smyslu snižování počtu orgánů územních samospráv a snaha o kumulaci samosprávných kompetencí na menší počet orgánů, resp. zajišťování výkonu kompetencí pro větší oblast například prostřednictvím společných orgánů určených pro výkon některých specifických funkcí.

Pokud bych měla stručně popsat systém v jednotlivých zemích Spojeného království, uvedla bych na úvod znovu, že se v jednotlivých zemích liší. V Anglii je tří-, resp. čtyřstupňový tam, kde existuje samospráva na místní úrovni. Je tvořen následujícími celky: regiony a samosprávnými hrabstvími, okresy a farnostmi. Fungují zde také tzv. jednotné správní oblasti, které v sobě spojují funkce a kompetence hrabství a okresů. V ostatních zemích je systém jednodušší. Dvoustupňový systém ve Skotsku a Walesu je tvořen jednotnými oblastmi a obcemi, kterou jsou obdobou anglických farností. V Severním Irsku je systém jednostupňový – nejvyššími samosprávnými orgány jsou okresy, orgány na úrovni obce se nevyskytují. Jednostupňový je také systém správy v Londýně a tvoří jej londýnské městské obvody. V rámci této kapitoly 3.4 jsem také stručně popsala systém jednotek vytvořených pro účely Evropské unie – NUTS.

V kapitole týkající se srovnání systémů jsem se zabývala několika stěžejními tématy. V úvodu jsem srovnávala *historická pozadí* vzniku současné podoby územní správy. Samospráva ve Velké Británii má velmi hluboké kořeny v podobě farností, které byly a stále jsou výrazem silně decentralizačních tendencí. Česká republika se k místní samosprávě vrátila ihned po sametové revoluci. Nicméně zvolila spojený model veřejné správy, který funguje také v sousedních státech a v době, kdy se rozhodovalo o typu modelu, se tento zdál příznivější i přes některé své nevýhody. Ve Velké Británii funguje naopak model oddělené veřejné správy – přenesená působnost je vykonávána orgány zastupujícími stát, samosprávné orgány územní správy pak vykonávají úkoly v samostatné působnosti.

Oba systémy – jak spojený český tak oddělený britský se však vyznačují poměrně značnou snahou centrálních orgánů o kontrolu, zejména prostřednictvím financování.

V rámci této kapitoly jsem také provedla srovnání fungování samosprávných orgánů a jejich kompetencí. V tomto ohledu jsou systémy velmi podobné v obou zemích, dokonce i v relativně detailních záležitostech jako je například zřizování poradních orgánů samosprávy. Způsob voleb do samosprávných orgánů je v obecné rovině také podobný. To samé můžeme říci obecně i co se týká kompetencí orgánů v jednotlivých zemích.

Formou tabulky, kterou jsem také stručně komentovala v následném textu, jsem provedla srovnání jednotek územní správy co do velikosti, resp. počtu obyvatel v návaznosti na výše zmíněné srovnání jejich kompetencí. Krátce jsem se zabývala také srovnáním pojmů „město“, resp. „statutární“ či „samosprávné město“, které je v České republice diametrálně odlišné od pojetí města ve Velké Británii. Vzhledem k tomu, že jak Praha, tak Londýn mají v systému správy poněkud „výsadnější“ postavení, krátce jsem také srovnáním shrnula poznatky o správě v hlavních městech. V závěru kapitoly jsem také provedla srovnání financování územní správy, které je důležitým nástrojem kontroly centrální vlády nad samosprávou.

Současný vývoj ve Velké Británii naznačuje snahu o další zjednodušování systému územní správy a přenos více pravomocí na místní úrovně. V tom jsou snahy samospráv podporovány také konceptem územní správy Evropské unie, kde je za jeden z nejdůležitějších principů považován princip subsidiarity.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY***Monografie***

- [1] CHANDLER, J. A. *Místní správa v liberálních demokraciích*. 1. vyd. Brno: DOPLNĚK, 1998. ISBN 80-7239-023-6.
(*Local government in liberal democracies*. 1. vyd. London: Routledge, 1993)
- [2] KNAPP, V. *Velké právní systémy. Úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996. ISBN 80-7179-089-3.
- [3] PRŮCHA, P. *Správní právo. Obecná část*. 6. vyd. Brno: DOPLNĚK, 2004. ISBN 80-7239-157-7.
- [4] POLIÁN, M. *Úvod do studia správní vědy. Vybrané pasáže*. 1. vyd. Olomouc: vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-7067-557-8.
- [5] HALÁSKOVÁ, M. *Systémy veřejné správy v evropských zemích*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2004. ISBN 80-248-0600-2.
- [6] FILIP, J., SVATOŇ, J., ZIMEK, J. *Základy státovědy*. Skriptum. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3023-2
- [7] SVATOŇ, J. a kol. *Politologie*. 3. vyd. Masarykova univerzita v Brně, 1993. ISBN 80-210-3250-2
- [8] REKTOŘÍK, J., ŠELEŠOVSKÝ, J. *Jak řídit kraj, město, obec. Finance, rozpočty, účetnictví, veřejná kontrola*. 1. vyd. Masarykova univerzita v Brně, 2002. ISBN 80-210-2955-5.
- [9] ODEHNALOVÁ, J. *Reading about the English Speaking Countries*. Praha: PRÁH. ISBN 80-901278-0-0.

Elektronické zdroje

- [10] *Great Britain, England, Wales, Scotland, Northern Ireland* [online]. [cit. 15. ledna 2007]. Dostupné na internetu: <http://en.wikipedia.org/wiki/Great_Britain>, <<http://en.wikipedia.org/wiki/England>>, <<http://en.wikipedia.org/wiki/Wales>>, <<http://en.wikipedia.org/wiki/Scotland>>, <http://en.wikipedia.org/wiki/Northern_Ireland>
- [11] *Veřejná správa LS 2006* [online]. [cit. 10. června 2005]. Dostupné na internetu: <http://old.mendelu.cz/~fin/versprava/admin/subj_admin_mates/subj_pred/vs_systemy_zemi_p3_2006.pdf>
- [12] <http://www.statistics.gov.uk/geography/nuts.asp>

Ostatní zdroje

- [13] Zákon č. 129/2000 Sb. o krajích (krajské zřízení)
- [14] Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení)
- [15] Zákon č. 418/1990 o hlavním městě Praze
- [16] Studijní pomůcka k předmětu Politologie, Masarykova univerzita Brno
- [17] Přednášky z předmětu Správní věda, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
- [18] *Veřejná správa v České republice*. 2. vyd. Ministerstvo vnitra Praha, 2005

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- NUTS Nomenclature of Units for Territorial Statistics – Územně statistické jednotky
- GLC Greater London Council – Rada Velkého Londýna
- GLA Greater London Authority – Správní instituce Velkého Londýna
- LCC London County Council – Rada hrabství Londýn

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Velikost, počet a typ územně správních jednotek ve Velké Británii

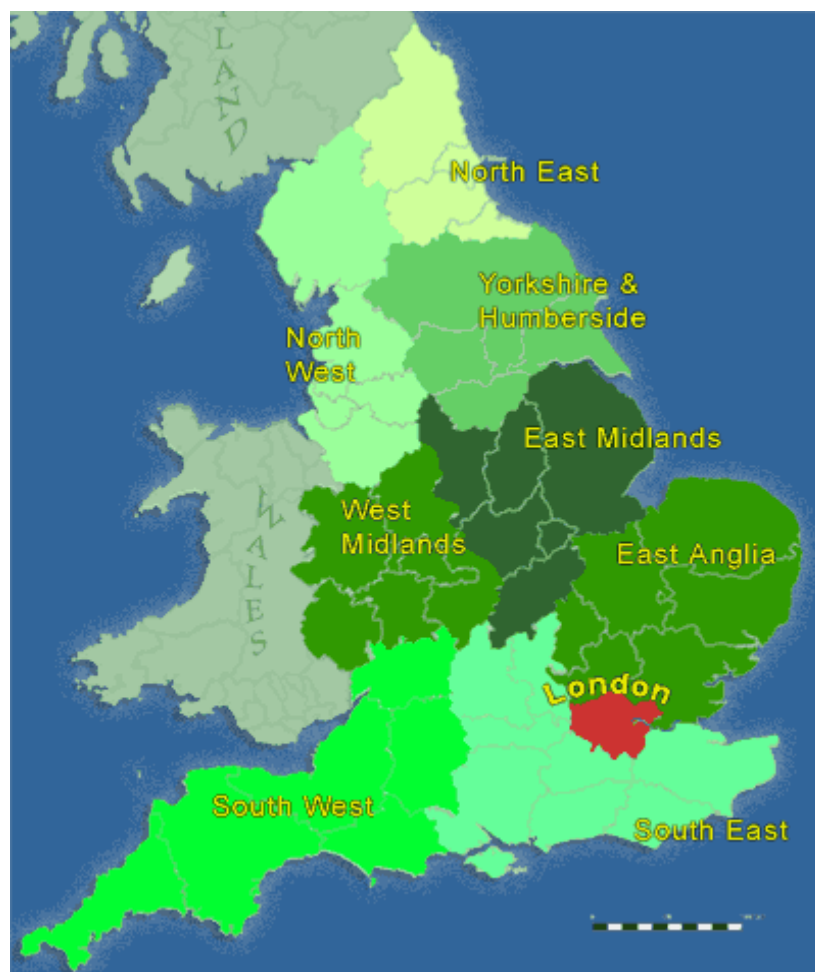
Tabulka 2. Velikost, počet a typ územně správních jednotek v České republice

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Seznam a mapa regionů Anglie
- P II Seznam metropolitních hrabství Anglie
- P III Seznam nemetropolitních hrabství Anglie
- P IV Seznam a mapa jednotných správních oblastí Anglie
- P V Seznam a mapa londýnských městských obvodů
- P VI Seznam a mapa jednotných správních oblastí – základních oblastí Walesu
- P VII Seznam a mapa jednotných zastupitelských oblastí Skotska
- P VIII Seznam a mapa okresů Severního Irska

PŘÍLOHA P I: SEZNAM A MAPA REGIONŮ ANGLIE

1. South West
2. South East & London
3. East Anglia
4. West Midlands
5. East Midlands
6. North West
7. Yorkshire
8. North East
9. London

PŘÍLOHA P II: SEZNAM METROPOLITNÍCH HRABSTVÍ ANGLIE

1. Greater Manchester
2. Merseyside
3. South Yorkshire
4. Tyne and Wear
5. West Midlands
6. West Yorkshire

PŘÍLOHA P III: SEZNAM NEMETROPOLITNÍCH HRABSTVÍ ANGLIE

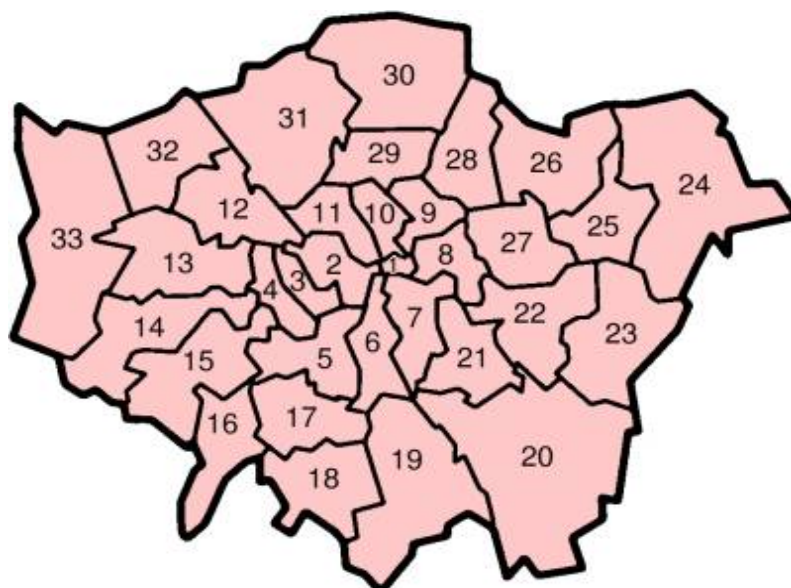
1. Bedfordshire	19. Leicestershire
2. Berkshire	20. Lincolnshire
3. Buckinghamshire	21. Norfolk
4. Cambridgeshire	22. Northamptonshire
5. Cheshire	23. Northumberland
6. Cornwall	24. North Yorkshire
7. Cumbria	25. Nottinghamshire
8. Derbyshire	26. Oxfordshire
9. Devon	27. Shropshire
10. Dorset	28. Somerset
11. Durham	29. Staffordshire
12. East Sussex	30. Suffolk
13. Essex	31. Surrey
14. Gloucestershire	32. Warwickshire
15. Hampshire	33. West Sussex
16. Hertfordshire	34. Wiltshire
17. Kent	35. Worcestershire
18. Lancashire	

PŘÍLOHA P IV: SEZNAM JEDNOTNÝCH SPRÁVNÍCH OBLASTÍ ANGLIE

1. Bath and North East Somerset
2. Blackburn with Darwen
3. Blackpool
4. Bournemouth
5. Brighton and Hove
6. Bristol
7. Derby
8. Darlington
9. East Riding of Yorkshire
10. Halton
11. Hartlepool
12. Herefordshire
13. Isle of Wight
14. Kingston upon Hull
15. Leicester
16. Luton
17. Medway
18. Middlesbrough
19. Borough of Milton Keynes
20. North East Lincolnshire
21. North Lincolnshire
22. North Somerset
23. Nottingham
24. Peterborough
25. Plymouth
26. Poole
27. Portsmouth
28. Redcar and Cleveland
29. Rutland, Southampton
30. Southend-on-Sea
31. South Gloucestershire
32. Stockton-on-Tees
33. Stoke-on-Trent
34. Swindon
35. Telford and Wrekin
36. Thurrock
37. Torbay
38. Warrington
39. York

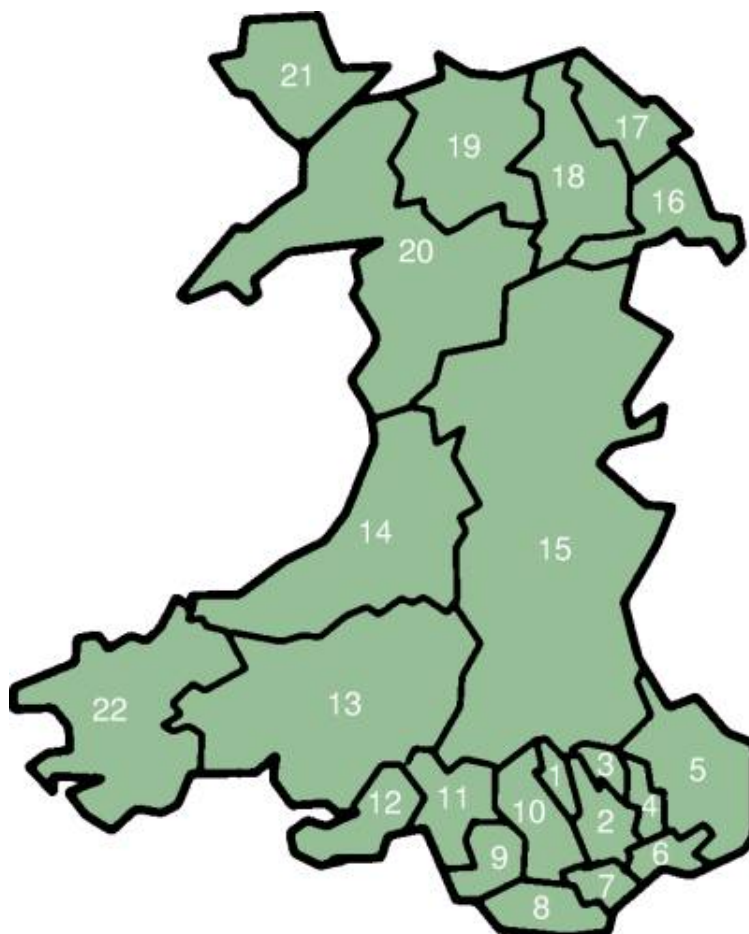
PŘÍLOHA P V: SEZNAM A MAPA LONDÝNSKÝCH MĚSTSKÝCH OBVODŮ

1. City	18. Sutton
2. Westminster	19. Croydon
3. Kensington a Chelsea	20. Bromley
4. Hammersmith a Fulham	21. Lewisham
5. Wandsworth	22. Greenwich
6. Lambeth	23. Bexley
7. Southwark	24. Havering
8. Tower Hamlets	25. Barking a Dagenham
9. Hackney	26. Redbridge
10. Islington	27. Newham
11. Camden	28. Waltham Forest
12. Brent	29. Haringey
13. Ealing	30. Enfield
14. Hounslow	31. Barnet
15. Richmond	32. Harrow
16. Kingston	33. Hillingdon
17. Merton	

PŘÍLOHA P VI: SEZNAM A MAPA JEDNOTNÝCH SPRÁVNÍCH OBLASTÍ – ZÁKLADNÍCH OBLASTÍ WALESU

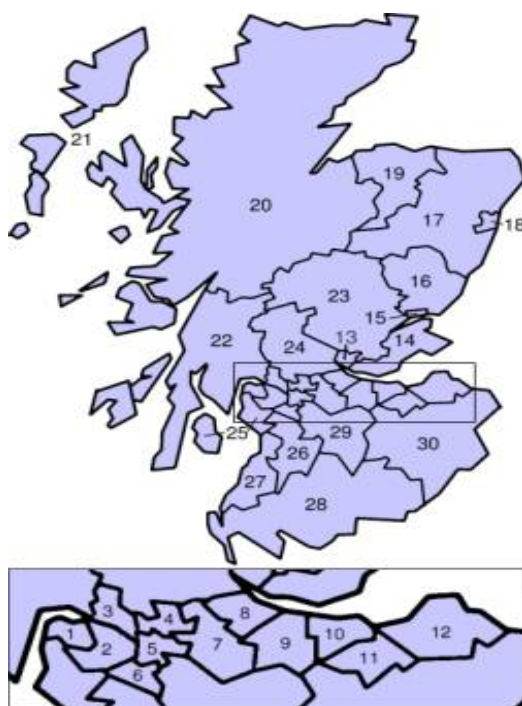
1. Merthyr Tydfil	12. Caerphilly
2. Blaenau Gwent	13. Torfaen
3. Monmouthshire	14. Newport
4. Cardiff	15. Vale of Glamorgan
5. Bridgend	16. Rhondda Cynon Taff
6. Neath Port Talbot	17. Swansea
7. Carmarthenshire	18. Ceredigion
8. Powys	19. Wrexham
9. Flintshire	20. Denbighshire)
10. Conwy	21. Gwynedd
11. Isle of Anglesey	22. Pembrokeshire

PŘÍLOHA P VII: SEZNAM A MAPA JEDNOTNÝCH ZASTUPITELSKÝCH OBLASTÍ SKOTSKA

1. Inverclyde	17. Renfrewshire
2. West Dunbartonshire	18. East Dunbartonshire
3. Glasgow	19. East Renfrewshire
4. North Lanarkshire	20. Falkirk
5. West Lothian	21. Edinburgh
6. Midlothian	22. East Lothian
7. Clackmannanshire	23. Fife
8. Dundee	24. Angus
9. Aberdeenshire	25. Aberdeen
10. Moray	26. Highland
11. Na h-Eileanan Siar (Western Isles)	27. Argyll and Bute
12. Perth and Kinross	28. Stirling
13. North Ayrshire	29. East Ayrshire
14. South Ayrshire	30. Dumfries and Galloway
15. South Lanarkshire	31. Scottish Borders
16. Orkney Islands	32. Shetland Islands

PŘÍLOHA P VIII: SEZNAM A MAPA OKRESŮ SEVERNÍHO IRSKA

1. Antrim
2. Ards
3. Armagh
4. Ballymena
5. Ballymoney
6. Banbridge
7. Belfast
8. Carrickfergus
9. Castlereagh
10. Coleraine
11. Cookstown
12. Craigavon
13. Derry
14. Down
15. Dungannon and South Tyrone
16. Fermanagh
17. Larne
18. Limavady
19. Lisburn
20. Magherafelt
21. Moyle
22. Newry and Mourne
23. Newtownabbey
24. North Down
25. Omagh
26. Strabane

